

GRUDA

Št. 6.-7.

1926.

Leto III.

Polština plačana v gotovini.

Vsebina zvezka VI. = VII.

† Srečko Kosovel. — Srečko Kosovel: Jesensko premišljevanje. — Srečko Kosovel: Rdeči cvet. — Srečko Kosovel: Moje ljubice. — Tone Gaspari: Splavarji. — Joža Gregorič: „Gruda“. — Ivan Albreht: Vsakdanje zgodbe. — R. Stepančič: Na planine. — Danilo Gorinšek: Kdo ve? — F. S. Stiplošek: Starec. (Slika.) — Ivan Matičič: Životarci. — Gustav Strniša: Na Rožniku. — Jurij Plevnik: Domači koči. — F. Š.: Novi dobi nasproti. — Z našega občnega zbora. — Leopold Paljk: Gospodinska nadaljevalna šola. — Udeleženske gospodinskega tečaja v Vačah pri Litiji (Slika.) — Dr. M. Malnerič: O tehniki zborovanja. — K. Kraepelin: S. Brodar: Po gozdu in polju. — RAZGLEDI: Organizacija. — Po svetu. — Prosveta. — SALA IN ZABAVA.

Celoletna naročnina „Grude“ je Din 30.—, Za dljake in vojake Din 20.—, V podrobni prodaji stane „Gruda“ Din 3.—. — Novi naročniki dobe lahko še vse doslej izšle številke.

Uredništvo: Škofja ulica št. 8, pritličje. — Uprava: Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 7.

Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd samo upravi. Cena oglasov po dogovoru.

Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača.

Urejuje: Stanko Tomšič.

Odgovorni urednik: Janko Vličič.

TRI
in **ZLATOROG** terpentinovo milo
varujeta Vaše drago perilo!

Št. 6-7.

Mesečnik za ljudsko prosveto

Leto III.

† Srečko Kosovel.

Nespremenljiva je usoda slovenskih velikih mož. Dokler so med nami, jih ne poznamo; če nam povedo bridko resnico v obraz, jih udarimo s polentarjem; če se v svoji veliki ljubezni nad nami razjočejo, jih opljuvamo; kar ustvarijo resničnega, lepega in dobrega, „Mi“ preziramo. — „Mi“, prebivalci doline šentflorjanske...

Zadnji dnevi letošnjega maja so nas zopet trdovratno prepričevali, da je vse naše vzdihanje, vse naše zaobljube, ki jih pišemo, beremo in govorimo ob raznih obletnicah Ketteja, Murna, Cankarja in drugih, ko se zaklinjamo ob spominu na naše velike duhove-mučenike, da bomo popravili v življenju storjene krivice vsaj po njihovi smrti s tem, da se bomo ravnali po njihovih besedah, — da je vse to laž, in da ostanemo to, kar smo bili, — slovenski rodoljubi...

27. maja t. l. je podlegel in dva dni nato so ga položili v toli ljubljeno in opevano kraško zemljo — našega pesnika Srečka Kosovela. Njegov grob je zasulo s cveticami priprosto a mehko kmečko ljudstvo našega bednega Krasa, ljudstvo, ki ga je Srečko poznal, ljubil in živel z njim vred isto življenje. Naši rodoljubi pa so zopet ponovili umazano laž, ki jo ponavljajo ob smrti in obletnicah svojih žrtev. Kaj je bilo v njihovih srcih, ne vprašajmo!

„Življenje je klicalo umetnika, rodilo ga ni. Kajti tudi če bi prišel, bi moral izmučen umreti od gladu in krivice.“

In — komaj dvaindvajsetletni — Srečko je umrl...

† *Srečko Kosovel:*

Jesensko premišljevanje.

Ti si zaprt sam vase
in o svoji bolesti molčiš
in v sivem mraku premišljaš,
kako zaman hrepeniš.

Poglej to tiho prirodo,
ko pade jesenski mrak,
tiha je s svojo usodo;
postani njej enak!

Postani kakor gozdovi,
ki črni v zimi molče
in ko se odprejo grobovi,
bodi tih kot te modre gore!

† *Srečko Kosovel:*

Rdeči cvet.

Kakor z vinom strasti nalita
tvoja bela polt dehti,
kot izza rosnega cvetja
gledajo tvoje rujave oči.

Drevo v višnjevordečem cvetju,
orošeno v solncu večernem blešči
in izza tega rosnega cvetja
gledajo tvoje rujave oči.

Solnce leskeče, kadar zahaja,
strast lesketa ti sredi oči,
tiha, opojna tema prihaja,
za belo ograjo panter preži.

† *Srečko Kosovel:*

Moje ljubice.

Ah, v Ljubljani so ostale,
moje ljubice,
in nezveste so postale,
moje ljubice.
Kdo bi jokal se za vami,
moje ljubice?
Kmalu boste med ženami,
moje ljubice!
Prva se je omožila,
moje ljubice,

druga se je zaročila,
moje ljubice...
Kmalu pojdete z vozički,
moje ljubice...
vse s poslušnimi možički,
moje ljubice.
A jaz, novo si izbral bom,
moje ljubice,
lepo — in se vam smehljal bom,
pridne mamice...

Tone Gaspari.

Splavarji.

(Dalje.)

8.

Topli večer je vdihnil veseličnemu razpoloženju še poslednje zapeljivo čuvstvo. Na odru pri godbi so se kresile plamenice, na napetih žicah so žareli veliki cvetovi lampijončkov; mehka trava je šumela pod nogami. Ozadje vrta je gosto napolnjeval mrak, v katerega so že trepetale visoke zvezde in se ogledovale v ribniku onstran bezgove meje. Zvenk kozarcev in steklenic se je čul daleč iz šuma in klicev; odmevi pesmi in vriskov so se lovili po dolini. Vrt je bil poln senc, a ob lučih so razgreti obrazi razodevali vse svoje kupljeno veselje, ki se je še stopnjevalo. Nikjer ni bilo niti trenutnega miru; ves prostor je bil podoben opijanjenemu panju.

Tine se je doma šele popoldne preoblekel. Ko je pred mrakom stopil čez ogrado za kozelcem, je opazil spodaj slavje kot vžigajoči se kres. Tedaj je prišel zanj pravi čas. Podnevi bi ga preveč razodeval obraz; čutil je že večkrat, da mu nezaupanje v Marico plahni lica in sreblje trenutno iz njih rdečico in jasnost. Zavedal se je svoje neodločnosti in mehkode. V tem je bil ves njegov značaj; nemogoče ga je bilo spremeniti. Priden, a brez samostojnosti in brez odločnosti je ostal, kakor je bil že od nekdanj: mehak v srcu, ljubezniv v besedah, mil v očeh. Trd in močen v pesteh za vsako delo; če bi bilo treba udariti po zlobi, bi omahnila desnica že v zraku. Na zunaj orjak, na znotraj skoraj otrok.

Zadrsal se je po strmi poti čez travnike; na zadnji izpodjedi mu je zdrknilo. Obležal je v visoki travi. Tik pod njim je šumelo slavje, da je skoraj razločil ob plamenicah obraze. Muzikantje so se tam spodaj zbirali po prvem daljšem odmoru; Pratkanar je nagibal vrček. V šatorih za jestvine in za pijačo so se vrtele razgrete ženske; med njimi je bila najzaljša Marica: rdeča v lica, v kiti nagelj, bluzo globoko odprto v bel podvratek. Njo je poiskal Tine in njo so spremljale njegove oči, dokler ni muzika udarila valček. Na plesišču so se zavrteli pisani pari. In Tine je zagledal geometra, ki je prijel Marico okrog pasu ter jo odvedel proti plesišču, postavljenem desno od bezgovih dišečih grmov. To je Tineta dvignilo. V skokih je bil ob ribniku. Preskočil je plot in zavil ob travnatem bregu, da se vtihotapi skozi ograjo k plesnemu odru. V poltemi je zapazil senco. Ustavil se je in pazno razgledal. Polagoma je prepoznal Kragulja, nepremično zročega na razsvetljene pare. Oprezno

se je Tine umaknil. Še nikoli ni bil videl tega čudaka ob takih prilikah v dolini. Tine bi bil odšel na cesto in od tam na vrt, da se niso v tistem hipu med njim in Kraguljem zganile bezgove šibe. Par je hušknil skozi ter nato tesno objet zavil proti Kragulju. Med ribnikom in ograjo je bilo komaj dober meter prostora, a Kragulj se sredi poti ni premaknil; stal je kakor kip.

Tik pred Kraguljem se je par oplašil vsled nepričakovanega srečanja. Dekle je pridušeno vzkliknilo. In ta vzklik je Tinetu zadoščal: bila je Marica z geometrom. Kot zamaknjen se je Kragulj okrenil k paru.

„Proč!“ je ukazal osorno geometer.

Kragulj se je zaničljivo nasmejal.

Tedaj je Tine videl, kako je geometer zamahnil. Pljusknila je voda, dekle je zavpila in stekla nazaj skozi ograjo. Na vrtu ni nihče čul tega, ker je šumeče veselje plalo kot burja, in strasti so se vžigale in palile, ne meneč se za najožje obližje.

Geometrova senca se je oddaljila urno za sečjo in utonila na veseličnem prostoru. Ko je priskočil Tine, ni bilo na stezi nikogar več. Videl je, da se drži Kragulj brezinega debela. Poprijel je, dokler ni stopil Kragulj ves opljuskan in tresoč se spet na suho.

„Tine, ti?“ je kakor izdihnil Kragulj. „Kako si vedel?“

„Naneslo je, da sem mislil domov, pa sem slišal,“ se je zlagal Tine.

„Videl si! Videl boš, kam ga bom jaz pahnil, hudiča!“ Redko je kaj govoril. Ob tem dogodku je pa kakor privrelo iz njega. „Pomnil bo, kdaj je zamahnil po modrasu s Skalovnika!“ Zasukal se je in režoč se z zobmi izginil v temo.

Hudo je to Tine privoščil geometru. Zlizal se je koj skozi prvi razrastek v seči; tam se je stisnil ob deblo ter najprvo vse opazoval. Pod kozolcem je spet natakala Marica; geometra ni bilo. Kakor bi bil že dolgo vse tam okrog, je zavil proti muziki. In slučajno ga je prvi ugledal klarinist. S polnimi, pihajočimi lici je dobrosrčno namežiknil Tinetu tja k Marici. Ravno prihajala je s šumečimi vrčki h godbi; mimo Tineta je morala, pa ga ni ogovorila. Nazaj grede, jo je on sam ustavil. Kakor bi se bal odgovora, jo je neodločno vprašal: „Marica, greš?“ In namignil je proti plešiču.

„Saj vidiš, ne utegnem!“

„Samo enkrat se bova obrnila.“

„Če greš mesto mene raznašat,“ je zbadljivo zavila.

„Po valčku do zjutraj, če češ. — Nekaj bi ti rad povedal.“

„O, kar tukaj reči, če že mora biti,“ je dekle nalašč prav glasno silila.

„Marica!“ se je fantu zatresel glas. „Marica, ali bi vzela židano ruto?“ Segel je kar ponjo v žep.

„Haha! Maram za ruto, ko bom klobuk nosila.“ Prešerno ga je pogledala.

Tine je poskusil vse. „Veš, kaj si mi takrat obljubila?“

„Kdaj?“

„Takrat na žeganju.“

„Jaz tebi?“

„Le spomni se!“

„Ti, ti! Ti si nekaj silil vame. Kaj boš obračal!“ In hotela je stran.

Tine jo je zagrabil za roko. „Takrat, ko boš za geometrovim hrbtom njegova, bo prepozno, Marica!“

„Aha, ti je na poti! Sem vedela! — Kaj bova v mlin govorila. Kar geometra vprašaj, pa boš zvedel vse.“

„Vse —?“

„Zadosti za vselej.“

„Ko te bo imel pa on zadosti za vselej in ga ne bo več na Podvrhu —?“ je čakal odgovora.

„Pojdem z njim!“ se je razkošatila.

„Tako?“

„Kako pa misliš? — Ali naj grem z beračem?“

Fant se je močno razburil in izdal. „Ne pojdeš z njim, ne! Zapomni si! V Skalovniku bo tvoj, pa če vse skale porujem. Nagelj sem ti že stisnil; iz njega mora teči kri.“

Dekle se ga je ustrašila, ko mu je pogledala v izpremenjeni obraz. V njem se je zbralo vse zlo, ki ga Tine prej ni poznal in ki mu ga je vdela šele ona. Ali tudi v dekletu se je dvignilo. „A, ti si ga! Ponoči kot tat! Prišel bi bil in dejal, in vrgla bi ti ga nazaj. Tak fant! Fej!“ Obrnila se je in izginila za plesiščem.

Tine je ostal vkopan, pesti nabrane kot bi hotel udariti. Ali jeza se je spet polegla; ostalo je v srcu le še hudo. Trpko je začutil v prsih, da je zdaj sam, tako sam. Dekle je izgubil, upanje in srečo.

Valček je tiho končaval. Pari so se stiskali razgreti in omamljeni. Tine je dvignil glavo, zastrl težko trepalnice in vsrkal in napolnil z boljo do vrha vso svojo notranjost. Kam naj gre nocoj s to samoto, ki jo prvič čuti v življenju?

Po cesti je krenil in pri prvi krčmi zavil, da se utolaži in pozabi.

Ko je začela že padati rosa in so se zvezde utrinjale v belih snopih, je Tine omahujoč stopil iz krčme v zgodnje jutro.

9.

Na Modrasovcu je prva zora dvignila Tinetu težke trepalnice. Za njim se je dramil globoki gozd v Skalovniku, last grofa Seitzza. Kot bi pogledal v dvorano, so se vrstila orjaška debela in se dvigala do propadne stene, ki se je daleč v ozadju gola vzpenjala nad vrhovi. Ptice so dramile mir, umikajoč se prvemu jutranjemu solnčnemu življenju. Ko so prvi solnčni prameni zarezali v ostro temino smrečja, so kapnile bele solnčnice na zeleno mahovje; razsvetlil se je gozd v sijajnih lučih.

Tam, kjer se je oprl Tine na komolec, je ležala skoraj v krogu travnata jasnina, vdelana na skrajnem gornjem koncu s skalami. Vse tam okrog so cvele gozdne rože v velikih, gostih šopih; med njimi so se krog skal in parobkov skrivale jagode in dišale medeno. Koncem jasnine, ob robu Levičnikovega in Seitzovega gozda, se je črnila razdrapana bajta Kraguljeva. Ko so opustili firštovi s Planine lov na volkove, so zanemarili to kočo, in od tedaj se ni nihče več brigal zanjo; prešla je v Kraguljevo last. Tam je domoval gozdni čudak. Tik ob koči proti gozdu je bilo največ kamenja; tam so se greli na parečem se solncu modrasi, edini tovariši Kraguljevi. Nihče ni hodil rad tam, nihče jih ni pobijal, ker je Kragulj dejal, da so vsi ti lepi pisani svitki njegove živalce. Tudi sam ni nikoli udaril; za rep jih je dvigal, kot bi pobral zrezljane palice.

In ko se je Tine prebudil, se je začudil, kako in kdaj je prišel tja gori. Četudi težko, je vstal ter se odmaknil niže doli na pot, kjer je sedel. Razmislil je vse; počasi je pojmoval. Zavedel se je tudi prečudnih sanj. Po vrsti jih je oživiljal. Nekje sem ležal v kresni noči, polni svetlobe in mehkode in sladkosti. Ko so ognji pogasili, sem šele zapazil, da sem ob razvalinah. In opolnoči se je vzpela ob zidovju in se zvila ob kamenju dolga zelena kača; imela je dekliško gornje telo in velike žalostne oči. Iz njih so polzele solze; nekje v globini so se stekale. Ko je pala zadnja solza, je zacingljala, kot bi zadela na zlato. Kača me je žalostno, žalostno pogledala in izginila. Plezal sem po prepadu, krvav po rokah in nogah, dokler nisem stopil ob zlato reko. Vse, kar sem videl, vse zlato, samo zlato. Planil sem na kolena, da bi pobiral, — tedaj me je zbodlo v oči — —

Ravno je hotel tolmačiti te lepe in hude sanje, ko se je doteknila roka njegove rame. Za njim je stal Kragulj.

„Ti si Pritiskov!“ je mrko poudaril.

„Pritiskov?“

„On je možak! Ti si menda fant njegovih misli.“

„Že spet stara pesem o gospodi, si je mislil Tine in odgovoril brezmiselno: „Saj me poznaš! Z gospodo nimam nič.“

„Pa bomo imeli posla ž njo. Vsi trije. Ti imaš že.“

Tine ga je pogledal.

„Vem vse: geometer ti je dekle oblizal.“

V Tineta je vsilil Kragulj ono, česar se je fant vedno branil. „Hudič naj ga —“ a zbal se je dalje.

„Aaa!? — Meni hoče bajto odmeriti in podreti. Tebi je odmeril, meni ne bo!“ Zarezal je z belimi zobmi. „Tam med modrasi mu bom postlal.“

„Daj ga! Pomagal bom!“ je Tine vstal.

„Kaj boš pomagal! Zavoljo tiste podvrške podlasice bi še ž njimi potegnil.“

„Grdo me poznaš, Kragulj. Za Marico mi ni več!“

Ostro je napel Kragulj oči v fanta. „Lažeš!“

„Nikoli!“

„Boš z menoj? — Roko!“

Fant je segel. Kragulj je čutil v svoji dlani njegovo neodločnost.

„Danes merijo, mislim, tu pri mojem. — Popoldne ga moram sam. Če nocoj ne bo šlo, boš jutri še ti poprijel. Velja?“ Se vedno ga je držal Kragulj v roki.

Tinetu se je takrat geometer zasmilil. Ali misel, da se ga za vselej iznebi, ga je užgala. Ni pretehtal posledic; obljubil je.

Dolg klic se je razlegel po gozdu. Poklicali so tesači.

„Pojdi in molči!“ Kragulj se je obrnil.

Tine se je zamišljen premaknil v hladno šumo. Udarci plankač so se vedno bolj bližali. Skozi debela se je že zažarila topla poseka. Odtam sta mu dva kričala, naj se gane. Nekje više je zvonila drvarska žaga.

Prišedši v poseko, je zagnal suknjič, zavihal rokave, in kakor bi se nič ne zgodilo, na zunaj miren, je prijel floserco. Podsekal je s trdimi zamahi mogočno smreko tako, da je padec usmeril po praznini! „Alá!“

Na nasprotni strani debela je zarezala žaga; Tine in Brkač sta jo molče povlekla. Ko se je skrila v deblu, sta zabila klin, in žaga je spet laže stekla. Trepet je šel po vejah; vrh je še gledal ponosno v solnce. Končno je tudi vrh spreletelo. Zagozda se je vklinila že do polovice ploskve; žaga je neprestano drsala in pela enakomerno.

Tedaj se je orjaško drevo celo zatreslo. Zapokalo je v zaseki. Trije so s koli in cepini pritisnili: zahreščal je trgajoči se les in počil, da je odjeknilo. Drevo se je nagnilo. Kot bi šla nevihta čez poseko, je zavalovil šum po zraku. V naslednjem trenutku je že butnilo in udiralo med skale, kakor bi zagrmel plaz. Ves gozd je zatrepetal in nato prisluhnil. Nekje zgoraj je spet tenko zazvonila žaga. Veličastna je bila smrt gozdnega orjaka.

Zvižganje se je zbudilo na skriti poti in se bližalo. Iz sence je stopil geometer. Kakor brezbrizno je začel Tine klestiti veje. Geometer se je ustavil baš pred njim. „Je bil kaj hud?“ je pogledal posekano smreko.

„Saj smo vajeni,“ in Tine in Brkač sta klestila kar dalje. Trije so ob strani poseke tesali. Više nad temi je venomer zvonila drvarska žaga. Solnce je že peklo.

„Ali ni Dragarjevega tukaj?“

Tine se je stresel. „Jaz sem!“

„Z menoj pojdeš tjale do Modrasovca!“ Geometer je to velel.

„Kaj pa bi?“

„Boš že videl! — Mejo boš pokazal.“

Tine je odvrgel sekiro, pogledal Brkača in šel.

Že takoj, ko sta utonila v gozdu, je geometer odločno načel. „Kdo je podiral v Levičnikovem tu spodaj prejšnji mesec?“

„Mi.“

„Kdo vse?“

„Onile, ki so zgoraj, in Pritisk.“

„Ravno prav!“ Geometer se je ustavil in poudaril. „Zaradi Pritiska moram s teboj govoriti. Zato sem te poklical.“

„Zaradi Pritiska?“ Fantu je postalo lažje.

„Ti si njemu blizu. Ker si pa dober delavec, bi bilo škoda, ko bi te zavedel.“

„Pritisk, mene? Kako?“

„On dosti govori, ki ni prav.“

„Meni se ne zdi.“

„Celo hujska,“ je kakor zapretil geometer.

„Govori že veliko, to je res. Pa ne misli tako!“ Pomaknila sta se počasi dalje do roba gozda.

„Kar je govoril o grofu, je kaznjivo. Tudi o meni je trobil stvari, ki so izvite: da sem podkupljen, da sem spridil neko dekle —“

Tine se je postavil: „Ni res, prvo! Vsaj jaz ga nisem čul.“

„Imam priče! — In ti držiš z njim.“

Takrat je Tine pomislil, da bi ga z levico stisnil in vrgel gori vejevje, ali pa bi ga zalučal na Modrasovec. Ponosno je odvrnil: „Tisto o dekletu je pa res!“

„Kaj?“

„No, da ste jo speljali.“ Hudo mu je zajedlo v srce.

„Ha! Ni mi toliko zanjo kot za pajka. Naj prede drugim.“

Fant se je zravnal in odločil: „Sama mi je dejala.“

„Aha! Kaj pa?“ se je geometer smeje zanimal.

„Da naj vas vprašam, da bom zvedel vse!“ Sram je postalo fanta, ker se je tako ponižal.

Geometer je zmajal. „Naj bo! — Hodil sem z njo, ker v začetku druge ni bilo. Od danes dalje je ne bom več ogovarjal.“

A Tine ni odnehal. „Zakaj ste jo vso premotili? — Bila je moja!“

Geometer je tedaj videl bol in odkritosrčnost nepokvarjenega, fanta. Zal mu je bilo zanj. Stopil je prav k njemu. „Poslušaj me! Pritiska se ogibaj! Ne hodi več ž njim, da se tudi tebe ne prime kaj. Dopovej to onimle tam zgoraj: naj ne rovarijo. — Za dekle mi ni več. Tvoja je spet. Pojdi in ji povej, da si govoril z menoj!“

Tine je pogledal naravnost v oči. „Kaj ste dekletu vse naredili?“

„Nič še do zdaj!“

„Res?“

„Moja beseda!“

Tine ni več dvomil. Tako je zaupal geometru, da bi mu najrajši stisnil roko.

„In ti,“ je končal geometer, preden se je spustil po stezi, „molči o tem, a posvari vse pred Pritiskom! Boš?“

„Bom, gospod geometer!“

Ko je bil Tine sam, se je šele zavedel razgovora s Kraguljem. Sprva je hotel kar za geometrom, da bi ga opozoril. Pa se je vseeno premagal: „Kaj mi mar! Jaz sem zdaj poravnal z njim! Kragulj ima svoje račune!“

In ni pomislil na dano besedo. Lahkega čuvstva se je vrnil in klestil in premišljal, kako bi začel zaradi Pritiska.

(Dalje prihodnjič.)

Joža Gregorič:

„Gruda“.

Bilo je med počitnicami. Popoldan smo pasli v „Rebri“ nad našim selom. Jaz sem vedno rad pasel, zlasti še v „Rebri“; tudi sedaj se ne sramujem tega idiličnega dela, čeravno sem že šestošolec. Kdo tudi ne bi z veseljem in radostjo v srcu čuval par kravic, ki se verno pasejo okoli njega, zraven pa se oziral v dolino pod seboj, kako ljudje delajo, kako se pomika solnce vedno niže, po hrvatski strani pa zopet navzgor, ko prekorači Kolpo! Nekaj tako krasnega in nepozabnega so taki popoldnevi v „Rebri“ — meni vsaj —, da mi ne bodo nikoli zginili iz spomina. O, ljubljena „Reber“, ki sem te stokrat in stokrat prelazil za našo Pero pa Rumo in ki sem te nerad zapustil prezgodaj, bodi mi v tem solnčnem dnevu najsrčneje pozdravljena!...

Pri živini smo torej sedeli in se zabavali po pastirsko, zraven peli in vriskali. Ker nisem mogel ves popoldan kar tako zabiti, sem vzel večkrat s seboj kako knjigo iz svoje borne knjižnice. Danes sem imel nekaj številčk „Grude“. Moji tovarišiči sta takoj zapazili, da moram nekaj imeti s seboj in rade volje sem jima pokazal „Grudo“. Pa smo začeli takoj od kraja: najprej sta si ogledali naslovno stran. Priznali sta, da jima ugaja. V ospredju stojita kosec pa žanjica, v ozadju travniki in polja, bolj zadaj še vas in na gričku cerkva, na kraju pa zapirajo pot očem visoke planine. Lepo je znal opremiti „glasilo kmetskih fantov in deklet“ naš poznani umetnik Gaspari in naj mu bo to moje in mojih tovarišič priznanje v malo počaščenje. Lojzi — moji mlajši tovarišiči — je najbolj ugajala žanjica, ki ima v naročju klasje in nazaj zavezan robec. Tudi Kati, ki je mojih let, se je dekle dopadlo; ali kosca se kar ni mogla nagledati in ga prehvaliti. Samo malo neroden „osovnik“ ima in preveč na strani, pa tiste hlače, ki se spredaj tako čudno zapenjajo — pri nas jih namreč nikjer ne vidite — so se ji zdele malo „špasne“. Ker pa je junak po postavi, mu to vse odpusti. Tu moram pa povedati, da je Kata precej zastavna in moška.

Ko smo tako pohvalili naslovno stran, sem jo obrnil in takoj sta se zagledali v vinjeto, tudi Gasparijevo, kako se peljejo svatje na vozu, fantje in dekleta pa še muzikanta imajo! Mislim, da je bila to 7.—9. številka predlanskega letnika.

„Ijej, kaj je pa to! Kakšne so te črke! Ali so lepe! Kata moja, ko bi si te vdelali na platno, glej kakšna deklica je notri, ki spi!

Ilej — méni!“ Tako je gostolela Lojzika. Katica je bila istih misli. Najbolj pa so jima ugajale sličice, ki so izpolnjevale črke. In že prihodnjo nedeljo so se zbrale pri nas, jaz pa sem moral kopirati črke; vsaka je hotela, da bo prva dobila črke za svoje ime. Lojzika ni vedela, ali bi se podpisala Lojzika, ali Alojzija; nazadnje se je odločila za drugo, ker sta v L in R (z R-om se začenja njeno rodbinsko ime) samo moška. Kati se je ravno zlagalo K z M-om (z M-om se začenja njeno rodbinsko ime); deklica v M-u ji ni ravno preveč ugajala, bolj fant s cepom v K. Tudi moja sestra si je izbrala črki zase.

Da nismo v „Rebri“ utegnili čitati povesti, si bo lahko vsak sam že mislil. Pač pa smo si takoj ogledali pesmi, najprej najlepše seveda. Ko smo tako brskali in iskali, se je Lojzi najlepša zdela Glaserjeva „Narodna“: „Trgal, utrgal bom deteljo...“ Jaz sem imel vedno s seboj beležnico, v katero sem si sproti zapisoval narodne izraze in druge vredne stvari, ki sem jih slučajno ujel z ušesi. Take beležnice so včasih podobne nizu biserov in imajo tudi ceno biserov — zame vsaj. Danes sem jo tudi rabil. Takoj sem moral prepisati pesemco v dveh izvodih — enega za Lojzo, enega za Kato —. Takoj drugi dan so jo že znale napamet in tudi napev so ji zložile, ki ni bil ravno preslab! Kata si je izbrala Koritnikovo „Vaško idilo“. Tudi to sem moral prepisati v dveh izvodih! Ko sem čez nekaj dni kosil pod vasjo, mi je z Rebri zadonela tudi ta in vesel sem bil svojega uspeha. Saj sem bil lahko!

Pri našem veselem kramljanju nas je zmotil Untan Japa, ki je prignal na pašo šele za nami. To je bil surovež in trdosrčnež, zraven pa še revež, ki ga je usoda zanesla s Primorskega k nam. Veselje je imel samo do tobaka in do polnega želodca; za kaj lepega, kakor je petje, ni imel nobenega smisla. Pripomnim še to, da ni bil nihče rad sam v njegovi družbi. Ta se je približal od zadaj, iztrgal meni „Grudo“ iz rok in se diabolsko zakrohotal. Ko vidi na ovoju fanta pa dekle, se v nas neumno zareži: „So že gotovo kake bedastoče notri, ker se že od zunaj vidi. Saj vem, da vam ni za pametno stvar, samo neumnosti jim prinašaš, ti mestni lenuh,“ je zarenčal proti meni. Ali ker ni znal brati, nam je vendar zopet vrnil „Grudo“ in odšel proč. Mi mu nismo zamerili, ker smo ga bili že vajeni. Mirno smo nadaljevali svojo zabavo, kakor se ne bi bilo ničesar zgodilo. Solnce je medtem prekoračilo Kolpo, se povzpelo nad „Šprajcarski vrt“ in polagoma zašlo. Mi pa smo obrnili živino proti domu in v prihajajoči mrak so se razlegli prvi poskusi Kate in Lojze.

„Trgal, utrgal bom deteljo,
Štiri peresa imela bo.
Štiri peresa, Anica,
to bode sreča najina!“

Taka je torej misel in kritika o „Grudi“ priproste in naravne kmečke mladine. Mislim, da odkritosrčen človek hvali samo to, kar mu res ugaja. Če pa kdo hvali to, česar ne pozna, mora biti tem boljše. Vsebinska „Gruda“ dopada in razveseli mlada kmetska srca in jim da novega veselja in ljubezni do lastne grude. Če je torej zadela „Gruda“ ob pravo struno, ker je izvabila pravi glas — mislim namreč, da je pisana v prvi vrsti kmečkim fantom in dekletom, kakor ima že v programu — je s tem gotovo zadela svoj cilj, do katerega pa se mora vedno spopolnjevati...

Ivan Albreht:

Vsakdanje zgodbe.

(Dalje.)

Brana

pove, kar ve zanimivega.

Izmed vas najbrže nihče ni poznal Trklinove Tončke. To je bila mladenka, kakršnih je malo pod solncem. Kakor mleko in kri, vam pravim, pa vitka ko jelka.

Bila je revnega stanu, dninarska hči. Trklina zimski čas večinoma ni bilo doma. Hodil je gozdarit na Koroško. Samo na poletje, ob času najhujšega dela je prihajal domov in prinašal s seboj svoje prihranke. Trklinka se je pehala in trudila, kakor je vedela in znala. Bila je pridna in pametna ženska in ne smem reči, da bi bili Trklinovi ravno trpeli pomanjkanje, najsi je tudi bilo otrok ko lešnikov.

Tončka je bila najstarejša. No, ker je bila lepa in tudi čvrsta, so jo imeli povsod in vsi radi, fantje pa že celo. Zagledal se je bil vanjo tudi Strnadov Janez. Saj veste, kaj to pomeni! Strnadovi imajo skoro tri grunte, fant si izbere pa dninarsko hčer...

Dokler sta bila sama, je bilo prav lepo. Janez je bil še mlad in je znal govoriti, da je bilo veselje. Tončka je bila kar omamljena, kadar ga je poslušala. Vse lepote in dobrote tega sveta je pričaral prednjo, da ga je res morala imeti rada. Večer za večerom je hodil v vas, ukal in pel, dokler ji ni vzel, kar je mogel. Sicer je takrat

Tončka res jokala, bila pa je kmalu tudi vesela, ker ji je Janez povedal, da je nikoli ne zapusti...

Polagoma so jeli ljudje malolušljati. Ta je rekel nekaj, oni je malo preokrenil, tretji je vedel še več, dokler niso začeli dražiti starega Strnada, češ, da bo dobil tako revo za snaho.

Stari se nekaj časa ni dosti menil za govorice, nazadnje ga je pa le prijelo.

„Fant,“ je dejal nekoč, ko sta orala, „ali veš, kaj ljudje govore?“

Janezu je bilo nerodno. To mu še nikoli ni bilo prišlo na misel, da bi o svoji ljubezni govoril z očetom. Zato je bil naenkrat ves zmeden in je molčal.

„Fant,“ je ponovil oče, „kje pa imaš danes besedo, kaj?“

„Kaj pa je?“ je nejevoljno odvrnil Janez, kakor da ga vse skupaj nič ne briga.

Potem je oče na kratko povedal, kaj mu je vse že prišlo na ušesa ter pripomnil, da Janeza ne mara več za svojega, ako je vse to res.

Fant je molčal. Odtlej sploh nikdar nista več govorila o tem.

Kakor sinu, pa je povedal oče tudi drugim ljudem, ki so mu venomer hodili praviti že davno ne več svežo novico o Janezovi ljubezni. Tako je naposled morala izvedeti tudi Tončka, kaj misli oče Strnad. Preplašena je tedaj vprašala Janeza, kako je. V trdni veri je pričakovala iz njegovih ust rešilne besede, Janez pa je mrko odvrnil:

„Saj veš, da ne morem drugače. Ločiti se bo treba —“

Dekle se je zivilo v joku.

„Ali veš, kaj pričakujem?“

Tedaj se je Janez zdrznil. Na to še ni bil nikoli mislil. Od strani je pogledal dekle in takoj spoznal, da govori resnico.

„Ne morem pomagati. Kar je, to je! Skrbel bom že zate, moja žena pa ne moreš biti.“

Tončki se je podiral cel svet lepih sanj. Kakor izgubljena je blodila okrog. Ogibala se je ljudi in tudi Janeza, celo lastne matere se je bala. Vsa minula sreča se je sedaj prelila v njej v zavest silne, žgoče sramote, ki je bila tem hujša, ker se je Tončka kljub svoji potrnosti zavedala, da te sramote ni zakrivila sama, ampak še nekdo drugi, ki ga pa sedaj to nič ne boli. Kakor je preje z radostjo mislila na bitje, ki bo zajokalo v svet in s svojim krikom zagotovilo njeno srečo, tako se je zdaj do blaznosti bala trenutka, ko se bo to zgodilo. Kam naj se skrije z malim črvičkom, ako se

lastni oče noče zmeniti zanj?! Kaj je potem ljubezen, ki je Janez govoril o njej?... Prostrana polja, razsežni travniki in senožeti, temni gozdovi, vrtovi in zanosita poslopja, ki hranijo blagostanje pod svojimi krovi... Ah, vsega tega Tončka nima in ne bo imela nikoli. Ona ima samo svoje mlado, ubogo telo in koprneče, toplo srce. Oboje je darovala Janezu, ker ga je ljubila, on pa je oboje pahnil od sebe, ker noče imeti živega spomina na tiste trenutke. On ljubi travnike, polja in gozdove, ljubi bahavo razsežnost očetovih kmetij, Tončke pa nikoli. Kako naj tedaj obstane reva s svojim malim, ki bo zdajzdaj zaželel na svet?!

Napočil je čas, ko so ljudje sejali ozimino. Tončka se je skrivala, kakor je vedela in znala. Po gmajnah je blodila in le skrivaj se je priplazila na tak kraj, da je mogla videti Janeza. Oj, ona ga je ljubila iskreno, ne zaradi polj in travnikov, ampak zaradi njega samega in zaradi svetosti, ki jo je prejela ž njim, zaradi opojne skrivnosti materinstva, ki se je prelila vanjo z njegovo ljubeznijo...

V Rebri, kjer so imeli Strnadovi lepe njive, so tisto leto posejali ozimino. Na zgornjem koncu njive je bila košata, bohotna živa meja, ki je delila njivo od gmajne. Tja se je skrila Tončka, ko so Strnadovi orali. Ves čas je gledala Janeza. Na večer, ko so Strnadovi odšli, so jo zmagale bolečine. Splazila se je na njivo, se zvila in zajokala in samo noč je pozdravila novorojeno bitje. Oj, kako čudovito moč je imela Tončka v tej boleči samoti. Vse je poskrbela otroku, zavila ga je in pokrila, kar je mogla, mu je dala, da se mu ne bi zgodilo kaj zlega. Potem je, skoro čisto razgaljena in brez zavesti obležala kraj njega.

Ko so zjutraj Strnadovi prišli sejat in branat, se jim je nudil strašen prizor. S hripavim glasom je iz kupa cunj kričalo malo dete, poleg njega pa je v klopčič zvita in brez življenja s priprtimi očmi molčala nesrečna mati, lepa Trklinova Tončka...

Srp

pove zgodbo, ki je morda vsakdanja.

Vidite ljubi moji, z menoj je bilo takole. Ob žetvi, ko je vse veselo, so se šalili, katera izmed žanjic bo prva. Oglasila se je mlada gospodinja, da „izžanje“ vsako, pa naj bo še tako urna.

Morda se kdo izmed vas še spominja tiste stare Grudnovke, ki je umrla pred par leti. Bila je brez leve roke, kakor veste, sicer pa kljub svojim devetdesetim letom še vedno čvrsta in vedra.

Ona je bila tedaj tisti čas, ko se je to zgodilo, mlada gospodinja, vesela kot nobena, pridna pa za tri. Z menoj je žela in komaj je vezač sledil, tako je hitela pripravljati snope. Res je izžela vsako, na katero se je namenila, tako da so bile že vse žanjice spehane in kljub smehu nejevoljne. Edina, ki še ni bila premagana, je bila velika dekla Lena. Ta se je krepko upirala čvrsti Grudnovki. Tekma je trajala že dobre pol ure, vendar sta čvrsti žanjici še vedno želi vštric, da ni bilo mogoče reči, katera je urnejša in spretnejša. Nenadome se tedaj zgane pšenica, nekaj ostro sikne in mlada Grudnovka zakriči in se nagne na stran ter pade z levico z vso močjo na ostrino srpa, mimo nje pa v srditih vijugah šine velik modras. Vse žanjice preplašene obstanejo, gospodar hiti k gospodnji, ki je naenkrat vsa v krvi. Tudi modras jo je pičil...

Tekme je bilo konec, mlada Grudnovka pa je dobila tako močno zastrupljenje, da je morala žrtvovati roko, ako je hotela ohraniti življenje.

Taka so pota človeškega življenja in taka so tudi pota naše usode. Mene so tedaj s trudom zavrgli, kakor da sem jaz zakrivil nesrečo, toda verjemite mi, da se še danes, po tolikih letih, ko mi je od vseh mojih nekdanjih vrlin ostal takorekoč samo še spomin, čutim čisto nedolžnega...

Kosa

pripoveduje, kaj je doživela.

Prvi moj lastnik je bil Gromov Andrej in mirne vesti lahko trdim, da sem mu dobro služila. Leto za letom je kosil z menoj in najsi je včasih zadel ob kak kamen, da je kar zapelo v meni, sem le opravljala svoj posel po svojih najboljših močeh.

Andrejev mejaš je bil Tonetov Lukež, priden in premožen gruntar. Redil je do trideset glav živine, medtem ko je Andrej premogel samo dve kravici. Lukeževi travniki so bili seveda lepi, boljše gnojeni in kakor gosposki v primeri z Andrejevim. Zato je Andreja premagala skušnjava, da je segel za eno ali dve redi na tujo last. Pa je bil Lukež na straži ko lovski pes. Nikjer ga nisi videl, a komaj si stopil na njegov svet, je že stal kot živa vest pred teboj.

„Andrej, ali se nisi zmotil?“ se je zasmel, ko je bil Gromov baš sredi druge redi na Tonetovem svetu.

„O, ali si ti? Dobro reže, dobro. Samo da bi ne bilo dežja,“ je odgovoril Andrej po svoje.

Lukež se je še vedno smejal:

„Moče ne bo, moče, malo grmenja bi pa skoraj ne škodovalo, kaj?“

In pokazal je s svojo koso na prekoračeno mejo.

„Ali boš ti tudi začel s košnjo?“ se je še vedno odmikal Andrej.

Zdaj je bil Lukež že resnejši:

„Ne imej me za norca, saj sva vendar soseda! Ali ne vidiš mejnikov?“

Andrej je debelo pogledal:

„Joj, saj res! Hotel sem bil že davi stopiti k tebi, da bi te opozoril. Veš, tukaj svet precej visi, pa pozimi sneg vedno premakne mejnike s tvojega na moj svet. Če ne bi sproti popravljal, bi bilo v par letih vse tvoje, kar premorem.“

Lukež je namršil obrvi.

(Dalje prih.)

R. Stepančič:

Na planine.

Na planine jasne, tja v deželo,
kjer je starcem vedro rožno čelo
in mladenkam krasnim
mir v očeh;
koder sredi blažene tišine
vedno se razlega črez višine
ljubka n j e n a pesen
in nje smeh!

Da na rujne vrnem se gorice,
ki jun čarajo neštete ptice;
tam blesté se lazi
trav in bilk;
ko v stoternih barvah dan ugaša
in nebroj planetov noč prinaša,
glej, v globeli polno
zvezd — svetiljk!

O, da spim, se zdramim tam in tavam,
da z nasladko mirno zrak vdihavam,
z molkom in zamikom
ves zastrt;
glej! saj tam po cvetju, zelenjavi
vse močnejše gibanje se javi,
vetri le, potoki,
Žitje, Smrt.

Danilo Gorinšek:

Kdo ve?

Iz zbirke: Vanda.

Skrivnostno šumota valovje,
prameni sončni v njem love se,
oblakov roj — zavese temne
preprezajo svetovje ...
Skrivnostno več ne šumotajo,

hrešče, vrišče, vodé divjajo
kdo ve od kod,
in kdo ve kam ...
Samo beže, samo beže,
kot mi ljudje ...

F. S. Stiplošek:

Starec.

Ivan Matičič:

Životarci.

(Dalje.)

Orožnik zmaje z rameni, rekoč: „Saj veste, kako je strogo, zakonu se ne moremo ustavljati.“

Ask prične jezno pospravljati po bajti, žalostnega pseta priveže pred bajto, jo zaklene, potisne si klobuk na oči in reče: „Pa pojdemo do krvave rihte!“

„Ali obljubite, da boste mirni?“ ga vpraša orožnik in doda: „Če ne, vas moramo vkleniti.“

„Pa me vklenite!“ se razhudi Ask in prekriža roke čez zapestje. „Le dajte me, da bodo vedeli ljudje, da ženete sitega razbojnika, ki je odžrl lačni gospodi pitano srno!“

Orožnika pa sta ga poznala, da ni hud človek, zato ga nista vklenila. Gozdar se je odstranil, orožnika pa sta šla z jetnikom skozi vas. Prvi sosedi je naročil, naj skrbi za pseta, dokler se ne vrne.

Moral pa je v daljne deželne zapore, kjer so mu izpraševali vest prebrisani sodniki, ki jim Ask ni bil kos. Upiral se je in upiral, a nadlegovanja ni bilo kraja; sodniki so mu tipali in tehtali besedo za besedo, dokler se ni Ask izmučen vdal. Pa so ga pričeli izpovedovati iznova, dokler jim ni priznal do pičice vsega, kakor je bilo napisano v ovadbi.

Ko so vse to še trikrat natančno pretipali in prežvečili, so ga znova poklicali in pričeli obravnavati zopet od kraja ter mu navsezadnje prečitali ovadbo:

„Janez Ask, osamljen nepridiprav iz Zagozda, že večkrat osumljen in kaznovan radi tatvine divjačine, je obtožen, da je grajskim lovcem ponovno izmaknil divjačino izpred nosa ter vpricho grajsčinskega gozdarja ugrabil in zaklal srno, ki je bila privilegirana last grajskega lova. Zaradi tega težkega hudodelstva se obsodi Janez Ask na osemnajst mesecev težke ječe, poostrene s postom in trdim ležiščem na dan zločina.“

Sodnik se obrne k obsojencu in ga vpraša: „Ali sprejmete kazen?“

„Koliko sem pa dobiv?“ vpraša ta radovedno.

„Eno leto in pol,“ ponovi sodnik.

„Hm,“ odvrne Ask z odsotnim, trudnim glasom in se zagleda v sodnikovo smodko.

„Ste s sodbo zadovoljni, vas vprašam?“ ponovi sodnik.

„Kar je, to je,“ se odreže Ask z vdanim glasom. „Mora že biti tako, kakor ste razsodili, da ne bo zastran te reči trpela pravica škode. Slišijo, gospod sodnik, bi dali meni tisti konec cigare? Vejo, čika strašno pogrešam.“

Tako se je končala ta zadeva. Sirotež je sedel in sedel in ni v svoji pohlevnosti niti vprašal, kako dolgo bo še trajala pokora. In ko je bilo končno zadoščeno pravici, se je vrnil na svoj uborni dom, ki je postal med tem časom še bolj uboren. Pseta tudi ni našel več, poginilo je revše od hudega. Pa si je Ask kmalu preskrbel drugega ščeneta.

Prišel je zopet obročariti in životariti po stari navadi. Rad je pripovedoval ljudem, kako je po svetu, mnogo je vedel povedati o mestnem bogastvu in o gospodi, ki ima vsega v preobilju. Na vprašanje, kje je bil tako dolgo, je odgovarjal, da je služil v mestu, o ječi ni hotel praviti, kajti tam, je menil, ni za poštene ljudi.

Skozi Zagozd je prišel na vsake kvatre neki romar, kateremu so rekli ljudje zaradi njegove nenavadne pobožnosti „molitvenik“. Ljudem je delil odpustke, navajal jih k postu in molitvi, čital jim psalme starega in novega testamenta, opisoval jim tajnosti iz svete dežele, pravil jim zgodbe z vseh božjih potov, prepeval svete psalme, bičal se s šibo, se zamaknil, razodeval strahoto sodnega dne in pretil s kaznijo peklenškega ognja. Z eno besedo: bil je človek posebne vrste. Ženice so ga občudovale in blagrovale ter mu dajale skrivaj denarja in drugih darov, a moški so gledali nanj nezaupno, Ask se je pa iz njega naravnost norčeval.

„Beži, beži, Katra! Kakšen sveti mož je to! Izprijen devetošolec je, ki je ušel iz lemenata, pa se norčuje iz bab.“

„Uh, kako bogokletno govoriš, Janez!“ ga je zavrnila Kuteževka. „Mar ne veš, da je romar iz svete dežele?“

„Kakšen romar? Pijanec je!“

„Janez, kakšen brezbožnik si! Svetnika zaničuješ.“

„Ha, svetnika!“

„Kaj pa je drugega, kadar se zamakne, kot svetnik?“

„O zamakne se, zamakne, kadar je pijan!“

„Molči, molči!“

„Misliš, da ne voham, kako smrdi po šnopsu. Kleti zna kot Madžar, drži se pa kot stara cvancgarca.“

„Brezverec brezverski!“

Janez je zamahnil in šel dalje.

Nekoč je pa prišel molivec mimo njegove bajte.

„Hvaljen bodi vsevidni Bog in vsi tisti, ki njemu služijo!“ Tako je pozdravil, ko je prišel do bajte.

„Saj ti mu nel!“ je odzdravil in dalje obroče uvijal.

„Kako praviš, krščanski človek? Nisem slišal, na to uho sem že oglušil.“

„Škoda, da nisi že na oba.“

„Bog je dal ljudem oči, da vidijo, ušesa, da slišijo, a pravičnim je dal moč, da vidijo in slišijo le to, kar je dobrega, vse slabo pa zgori v plamenu in dim zagrne tistega, od kogar slabo izhaja.“ Ask zmaje z glavo in dela dalje, romar pa nadaljuje, potrkaje s palico ob tla: „Z zlato vevnico bo žito presejano; čisto seme bo spravljeno v zlato zakladnico, pleve pa vržene v brezno peklenskega ognja. In Bog je dal svojim služabnikom tudi jezik in roke, da mu služijo, ali ne bodo stali samo ti na desnici, ki mu služijo z rokami, temveč med prvimi bodo oni, ki mu služijo s koleni, ki hodijo po golih kolenih po njegovih svetih potih.“ Po teh besedah pokaže romar na svoja raztrgana in z usnjem zakrpana kolena. Ask ga pogleda molče izpod klobuka, romar pa nadaljuje kakor zamaknjen: „Ako pride božji popotnik mimo krščanske hiše, ga ljudje spoštljivo pozdravijo, ne njega, božjega hlapca, ampak gospoda, kateremu služi. Vrata mu na stežaj odpro, da dahne v hišo sveti blagoslov, poprosijo ga za poljub svetinj in škapulirjev, ki jih prinese iz svetih krajev, pri tej krščanski hiši pa opažam, da nihče božjega popotnika ne pozdravi. Kje je gospodinja, da ji blagoslovim pridne roke? Hišne duri vidim odprte, pa kaj mi zagrinja oči? Niti ene svete podobe ne vidim pod to neblagoslovljeno streho! Kakšni kristjani ste to?“ Ask trdovratno molči. „Ta hiša bo pogubljena!“ vzklikne romar s pretečim glasom. „Nesrečni človek, ako se ne spraviš s cerkvijo že jutri, boš že danes pogubljen, če te Bog pokliče s tega zavrnjenega sveta!“ Po teh besedah se prične romar prekrizevati in na nenavadne načine zavijati oči, nato pa ukaže Asku: „Človek, odkrij se in moli za menoj, da preženeva nečiste duhove iz te hiše!“

Tedaj pa je bilo Asku dovolj. Klobuk si potisne na čelo, v ustih stisne čik in pljune pred romarja, rekoč: „Zdaj sem te pa sit, sapramejski poležin plašarski! Če se mi ne spraviš proč, te naženem z obročem, da boš devet božjih potov videl!“

Romar osupel obstane, nato zažuga s palico, rekoč: „Kako, ti nesrečni grešnik si upaš dvigniti roko nad božjega popotnika iz svete dežele? O, le čakaj, previdnost božja te udari še to noč!“

„Proč, pravim, postopač!“

„Na dno pekla prideš!“

Ask zagrabi obroč in oplazi romarja po hrbtu in po glavi. „Nà, slepar, se spraviš proč ali ne!“

Romar jo stegne in kriči ves razjarjen: „Prokleti lopov! Hudič

naj te vzame, da veš! Le čakaj, samega peklenščka našuntam nate še to noč, tudi to raztrgano bajto naj ti vzame!”

Ask je še enkrat zažugal za njim ter se lotil zopet dela. Romar pa je šel skozi vas, blagoslavljal ljudi, veže in hiše, priklanjal se pred svetimi podobami in posedal po kuhinjah.

„O, molitvenik, že dolgo vas ni bilo!” se je vzradostila Čenčinkovka. „Dajte mi, dajte, dajte, da poljubim svetinjice.”

Romar je s pobožno sklonjeno glavo odprl svojo torbo in izvlekel šop paternoštrov, svetinjic in škapulirjev ter jih dajal poljubljeni dobrosrčni ženici. „Tale križec je iz svetišča Svete Krvi, trikrat blagoslovljen, tale pa prav iz Jeruzalema; ta svetinjica je s svetega Trsata, ta škapulir pa prav od Marije zamorske; ta paternost je od bratovščine tretjega reda, ta pa pri svetih očetih Trapistih.”

In Kuteževka se ga je razveselila: „O, molitvenik, kako prav, da ste prišli! Veste, mlade picke imamo, če bi jih malo požegnali, da bo več sreče pri njih.” In romar je šel z gospodinjo pred svinjak, kjer je izmolil nerazumljivo latinsko molitvico, nato pa vzel izza klobuka konec rdeče sveče, odščipnil je mali košček, ga zdobil in potresel pred hlev. „Tale blagoslovljeni vosek prinese živini v krščanski hiši mnogo koristi.”

Kuteževka mu je stisnila šestico in mu ocvrla jajec.

Ko je vse hiše obral, je šel v krčmo, kjer je izpil najprej tri fraklje Hofmanovega gajsta, nato se pa stisnil v kot, na vrat si nataknil rožni venec in drugo in se zamaknil. Bilo je v soboto zvečer in v krčmi so bili zbrani fantje ponočnjaki, ki so vsi utihnili, čim je pričel molitvec opravljati svoje obrede. Buljil je v steno in govoril s povzdignjenim glasom: „Gospod je prekvasil vsa ljudstva, nato jim dal moč vida in sluha. In tisti, ki so ta dar prejeli ob svitu luči, so bili pohlevni in so se preživljali ob pustem zelišču in živi besedi, si šibali svoje telo v veselju in hvalili Gospoda; tisti pa, ki so prejeli dar v noči teme, so se prevzeli, vdali se belcebubu in svoje oči in ušesa zamašili s preobiljem jedi in pijače. Vrt Gospodov vidim odprt in v njem stoje množice ljudstva; tisti, ki so spoznali božji glas, so ožarjeni na desnici, tisti pa, ki so zapravili svoje talente na tej zemlji, trepetajo v temi levice. Jutri pa je Gospodov dan. V hiši božji na Zálakah vidim zbrane vse vernike iz Zagozda, le enega ni. Prevzetni zakrknjenec iz osamljene bajte na koncu vasi dela obroče in zapravlja svoje talente med službo božjo. Ali dalje vidim, kako se plazijo iz teme belcebubi k brezbožniku, kako mu stresajo bajto, čujem, kako joka nevernik in prosi, da bi mu prizanesli. Molimo za nesrečnika, da se spravi s cerkvijo še preden bo dan.”

Po teh besedah se je molivec usedel in ni spregovoril nobene besede več. Fantje so se spogledali in namuznili in ko je napravila krčmarica romarju v kotu ležišče, so se ponočjaki izgubili iz krčme.

Pod vaško lipo so ugibali romarjeve besede in se jim posmehovali; nazadnje so pa le pravo uganili, zakrohotali se in se nemudoma podali na delo. Splazili so se do Askove bajte, kjer so se uprli v vse štiri vogle ter jo pričeli na dano znamenje stresati tako neusmiljeno, da je pričel prestrašeni Ask v bajti na ves glas kričati od groze. „Zlikovci zo zbežali zopet na vas in zapeli fantovsko pesem, da se je čula do sosedne fare.

Komaj je bil dan, se je Ask praznje oblekel in se odpravil k fari. Pod Pečiščem dohiti staro Maticovko, ki se mu močno začudi, rekoč:

„Dobro in sveto nedeljsko jutro, Janez! Kam pa, za božji in sveti dan, tako zgodaj?“ Pa menda ne k spovedi?“

„Bo že nekaj takega,“ odvrne Ask resno.

„Janez, nikar se ne špotvej iz teh svetih zakramentov!“ ga posvari ženica.

„Čemu bi se špotval?“

„Ti da bi šel k spovedi?“

„Pa grem!“

„Oh, ali prav slišim? Ti da bi šel v cerkev, Janez, ki že nisi bil odkar so te od krsta prinesli!“

„Res, dolgo že nisem bil.“

„Le kaj te je pripravilo do tega?“

„Tako pride včas. Človeka zadene nesreča, pa mora pomisliti tudi na oni svet,“ ji potoži.

„Vidiš, saj pravim. Človek nikdar ne ve, kdaj ga zadnja doleti.“ Gotovo te je razsvetil sveti Duh, ne? Ali si ti je pa prikazal sveti Boštjan?“

„Ne, potres je bil ponoči. Ga nisi čula?“

„Potres?“

„Da. Mislil sem, da mi bo bajto podrlo. Tako hude noči še nisem doživel. Zato sem sklenil, da se treba spraviti z Bogom.“

„Beži, kaj mi poveš!“

„Izgovoril pa ga je molitvenik in nihče drugi. Včeraj sem se spozabil in sem ga napodil, pa mi je zapretil, da pošlje še to noč nadme peklenščke. In res so bili sami rogači, ki so mi stresali bajto za žive in mrtve. Kdo bi si bil mislil, da ima ta romar tako moč.“

„Molitvenik, praviš?“

„Da, nihče drugi.“

„Pravijo, da je jerpergoval v krčmi.“

„Tisto ne vem, ali peklenščke je našuntal name.“

„Pa si jih prav videš, praviš?“

„Ej, videl ja, le ceptanje sem čul. Če bi imel konec kaporja pri bajti, bi prižgal luč.“

„Hm. Čakaj, čakaj, Janez, jaz ti nekaj povem. Zdajle se prav dobro spominjam. Copotali so, praviš? Vidiš, tudi jaz sem jih čula. Spati nisem mogla pa sem molila roženkranec. Ravno ta žalostni del sem pričela, ko se pripodijo mimo naše bajte. Bog in svet križ, sem si mislila in pogledala pri oknu. Pod Kuteževo hruško so se ustavili — in veš, kdo so bili? Betičniki!“

„Kaj ne poveš!“ se začudi Ask in obstane.

„No, če ti rečem. Režali so se tako, da so se po kolenih topli. Uh, galjotje, kako po neumnem tratijo noč, sem si mislila. Natančno ne morem reči, kaj so govorili, moja ušesa so stara, le tampatam sem kaj ujela, to pa vem, da so govorili o tvoji bajti, o tebi in molitveniku. Tišči Čenčinov trot je bil najbolj glasen, če se ne motim, pa Kutežev, se mi zdi, se je tudi na vsa usta hahljal.“

„Maticovka, ali je to res?“ jo vpraša Ask, ki se mu vedno bolj svetijo oči.

„Kakor so sveta nebesa nad nami!“

„Da so me betičniki ukanili!“

„In pa molitvenik. Misliš, da ima res tako moč kakor pravi? Jaz mu že nič ne verjamem in tudi sama sveta Uršula ne, ki se mi je zadnjič prikazala. Ta krivoverec bo spraval ob vso veljavo nas, ki smo resnični služabniki božji.“

„Saprarnjski slepar!“ se razhudi Ask.

„Prav praviš, Janez.“

„Vidiš, prihranila si mi to težko pot. Dvajset let ali še več nisem bil pri spovedi, pa tudi danes ne grem. Ta romar me ne bo spraval, ga rajši načofam in tiste čampovce!“

„E, pa bi šel vseeno, Janez, ko imaš tako kosmato dušo.“

„Danes ne, pojdem drugikrat. Srečno pot!“

Ask se je vrnil in se zleknil na svoje ležišče. —

(Dalje prihodnjič.)

Gustav Strniša:

Na Rožniku.*

(Ob petdesetletnici rojstva Ivana Cankarja).

Prijazno češnjev cvet blesti v nebo,
 iz vej girlande žarki tko;
 med smrekami siv škorec žvrgoli —
 kliče Te, nazaj Te ni.

Pod cerkvijo na njivi: „Pet pedi“,
 odgovarja prepelica; saj je res —
 zdavnaj so Te dali v ozke rakve les,
 jo položili v jamo globoko pet pedi —.

Včasih slavec prileti —
 ko nad goró odpira zarja dver,
 v grmovju póje pod večer;
 zamaknjena priroda obmolči —

Tvoja duša vrača se — kipi
 skrivnostni spev v večnosti spočet,
 domovju v uri tihí razodet
 v ljubezni pesem izzveni —.

A, ko v meglo Ljubljana se topi —,
 njiva razorana se mi zdi;
 nad njo se sklanja Tvoja senca iz daljin —
 med nami si — orač neslutnih globin — —!

* Rožnik je prijazen griček, oddaljen pol ure od Ljubljane, kjer je bival pisatelj več let.

Jurij Plečnik:

Domači koči.

Zdrava mi, domača koča!
 Res bogastva nimaš v sebi,
 vendar želja moja vroča
 vedno sili zopet k tebi.

V hiši sredi mesta,
 menil sem, bom našel srečo,
 aū žal, da me ta cesta
 pripeljala je v nesrečo.

Dobro naj si vsak zapiše:
 Sreča drugje ni mogoča,
 naj se koderkoli išče,
 dá jo le domača koča.

F. Š.:

Novi dobi nasproti.

Ako pogledamo nazaj v zgodovino, bomo precej na prvi pogled opazili, da tudi v zgodovini vlada pravica, ki preje ali pozneje maščuje vsako krivico. Za časa Kristusovega rojstva vidimo mogočno rimsko državo, ki vlada nad celim tedaj znanim svetom, pred rimskim orlom trepečejo vsi narodi; gorje pa tistemu, ki bi se upal proti njemu upreti. Judje so se uprli Rimljanom, toda zadela jih je strašna prerokba Kristusova. Rim je bil središče te ogromne države, v njega so se stekala bogastva vsega sveta. In dandanes — samo še razvaline rimskih stavb nam pričajo o nekdanji sili tega naroda. Vse polno imamo takih zgledov. Naj navedem samo še gradove, ki so bili nekdanj strah in trepet naših kmetov, sedaj pa so same razvaline. Po zidovih, kjer se je v prejšnjih časih razlegalo veselo rajanje grajske gospode, se plazijo ostudne živali, kakor da bi opozarjale, da vse mine, najprej pa ono, kar je zgrajeno na krivici in spravljeno skupaj s solzami in žulji tisočerih in tisočerih.

Tudi v sedanjih časih počasi umira še do nedavnega časa tako mogočno meščanstvo. To smrtno borbo občutimo vsi, kajti gospoda je sedaj zbrala vse moči, skušajoč vsaj še nekaj časa obdržati se na krmilu. V tem boju se poslužuje vseh sredstev, ki jih ima na razpolago, zdaj je enkrat zagovornica vere, zdaj zopet braniteljica narodnosti, dasi je v svojem bistvu brezverska in nenarodna. Meščanstvo se je začelo pravzaprav v začetku srednjega veka, zadobilo razmah v francoski revoluciji in doseglo višek v preteklem stoletju, dočim je začelo v sedanjem stoletju hitro nazadovati, kar se jasno vidi iz neprestanih gospodarskih kriz. Svetovna vojna tega razpadanja ni niti malo zaustavila, ampak ga je še celo pospešila. Na daljnem zahodu se je pojavila nova naprednejša meščanska tvorba gospodarstva in morda tudi kulture — Amerika. Amerika je vrgla meščansko Evropo gospodarsko ob tla, skoro vse evropske države dolgujejo Ameriki ogromne vsote in tudi

amerikanska produkcija spodriva evropsko na njenih lastnih tleh. To nevarnost hočejo odstraniti s tem, da bi se vse evropske države združile med seboj v tesnejšo zvezo v takozvano „Panevropo“ (ta je mišljena brez Rusije in Anglije). Ravno letos se bo vršil prvi panevropski kongres na Dunaju. Na ta način bi se meščanstvo že ubranilo tega nevarnega tekmeča, toda s tem se še daleko ni ubranilo svojega najnevarnejšega nasprotnika, narodne zavesti podjarmljenih in izkoriščanih narodov. Meščanstvo se vedno baha, da je ono priborilo zmago „človeških pravic“. Toda ravno meščanstvo je bilo ono, ki je zaslužilo milijone in milijone ljudi v Afriki, Aziji, Avstraliji, Ameriki in tudi doma. To občutimo i mi, kako nas, kmetško državo, pritiskajo industrijske meščanske države tako gospodarsko kakor moralno. Kaj hočem reči s tem — moralno nas pritiskajo — naj pojasnim na kratko. Naša gospoda, ki je, kar je najbolj žalostno, vsa izšla iz kmetov, je začela v tujih mestih srkati iz velemeščanstva neke ideje in jih skušala presaditi na domača tla. Te ideje pa so bile narodu tuje in jasno je, da zato niso uspemale. Gospoda je mislila in še misli, da je največja nesreča za naš narod, da ne postanemo industrijski narod, češ, da je kmetska produkcija nekaj, kar je manj vredno. Vsled politične neizobrazbe našega ljudstva je vzela taka gospoda vodilne vajeti v svoje roke in začela vladati po svojih načelih — proti koristim našega kmetškega naroda. Tako je postajal prepad med narodom in njegovo gospodo vedno večji in večji in danes stojimo pred dejstvom, da je prepad tolik, da ga ni mogoče več premostiti. Na eni strani imamo takozvano inteligenco, ki se ima za posebno kasto vladujočih in naprednih ali učenih ljudi, ki je poklicana, da vlada nad „neizobraženo“ in „zabito“ kmetsko maso, da ji milostno deli drobtinice kulture raz svoje bogate učene mize, — na drugi strani pa kmetski narod, ki potrpežljivo prenaša udarce gospode, misleč, da tako pač mora biti. Na tak način je kmetska produkcija vedno bolj zaostajala in je po svoji tehnični strani na isti stopnji kot morda industrija pred 200 leti.

Tak ali podoben proces se je vršil v vseh kmetških deželah. Meščanstvo, ki je v vsakem oziru zavisno od teh kmetških narodov, je tu izgubilo ravnotežje; kmetski narodi so se začeli zavedati samega sebe. Ruska revolucija je v svojem poteku gospodarsko osvobodila kmeta in s tem je še ojačala kmetsko pozicijo. Kmet sedaj prvič nastopa kot odločilen faktor v boju proti meščanstvu, postaja pa tudi odločilen v zgradbi nove kulture, kateri se naglo bližamo. Ta boj se ne pojavlja samo v agrarnih slovanskih državah, iste

pojave opazujemo tudi v Aziji. Velika Kitajska se upira evropskemu izmozgavanju, v Indiji zopet propoveduje Ghandi nauke socijalne pravičnosti in največji pesnik Tagore vliva temu pokretu idejno vsebino, proslavljajoč zemljo kot oni večni vir, iz katerega sesa človeštvo svojo življenjsko silo in s katerim stoji in pade vsa kultura.

Meščanstvo je trčilo tu na številčno in moralno silnega sovražnika, ki mu grozi, da prevzame ne samo gospodarsko, ampak tudi kulturno vlogo v svoje roke. Tu se razlikuje današnji socijalni boj od ostalih socijalnih bojev, ki jih vidimo v zgodovini.

S kapitalističnim velemeščanskim vplivom pa pada tudi naše malomeščanstvo, ki se je ob vsaki priliki pokazalo za vernega slugo zapadnega meščanstva. Medtem ko meščanski vpliv pada, raste kmetska zavest; kar je že dolgo časa živelo v naših srcih, kar smo čutili in upali, se razvija in oblikuje v drevo — svetovni nazor. Začel se je in se bo končno tudi popolnoma izobličil v naši dragi slovanski zemlji. Lipa, zasajena na Bledu ob času kongresa vse-slovanske kmetijske mladine, naj ne bo znak trenutnega navdušenja, ona naj bo mejnik novi dobi, dobi kmetijske demokracije in človečanstva. Četudi se pojavljajo od vseh strani razni meščanski barantači in mešetarji, kmetijska mladina ne sme kloniti, kajti le z zavestjo in s ponosom v srcu bo kmetijska zmaga popolna. Zavedna kmetijska mladina pa mora ponesti svojo vero v srca onih, ki so zaslepljeni po blišču meščanske laži-kulture.

Z našega občnega zbora.

Odlomek iz poročila gl. tajnika.

Kot mladinska organizacija smo predvsem vzgojna in izobraževalna organizacija našega kmetijskega pokreta, postavljena ob bok gospodarski in politični organizaciji. Smo z njima popolnoma enakopravni člani celokupnega kmetijskega gibanja s častno nalogo: skrbeti za dobro vzgojen, borben, samozavesten in vsestransko izobražen pomladek vsem drugim organizacijam. Od izpolnitve te naše naloge so v veliki meri odvisni uspehi ostalih organizacij, ki brez dobrih delavcev zapadejo poginu. Iz navedenega se jasno vidita naša glavna naloga in njena velika važnost.

Mladinska organizacija pa ima tudi eno prednost. Je organizacija mladih, navdušenih in nesebičnih ljudi, ki po večini še

niso vezani na razne rodbinske skrbi, katere morè in ovirajo starejše može, gospodarje in rodbinske očete. Mlad, neoženjen mladenič nima toliko pomislekov, toliko dvomov v borbi proti nasprotniku; zato je odločnejši, nevarnejši, požrtvovalnejši in uspešnejši. Mladinska organizacija je nekaka napadalna četa, ki osvaja — često brez ozira na lastno nevarnost — nove postojanke, katere morajo nato ostale kulturne, gospodarske in časih tudi politične organizacije utrditi, zagotoviti si njihovo stalno posest in njihovo plodonosnost. Zato izrek: Kdor ima mladino, ima bodočnost.

Zalibog se dosedaj ta izrek ni dovoljno upošteval pri vseh voditeljih našega kmetskega pokreta. Mislili so, da je sicer prav in lepo, če imamo svojo močno mladinsko organizacijo, ni nèm pa to neobhodno potrebno. Napaka je bila v napačnem umevanju naše glavne naloge. Dasi so bili primorani neštetokrat ugotoviti, da manjkajo pokretu dobro izobraženi, izkušeni ter požrtvovalni voditelji in delavci krajevnih organizacij, gospodarskih zavodov, strokovnih društev, da manjkajo idejno trdni, delavni in navdušeni propagatorji, da manjkajo celemu narodu dobro vzgojeni možje, vendar niso spoznali ali niso hoteli spoznati, da je to predvsem naloga naše organizacije ter da morajo zato — sebi in narodu v korist — iti nam na roko. Imeli so krasen primer pri bratskem pokretu v češkoslovaški republiki, a ga niso posnemali. In trpele so njihove organizacije, in trpela je naša.

Zato je glavno tajništvo „Zveze društev kmetskih fantov in deklet“ napelo zlasti v zadnjem času vse sile, da ovrže morebitne predsodke in pridobi vodstvo ostalih delov kmetskega pokreta za pravilno pojmovanje razmerja, ki naj vlada med našo organizacijo in drugimi organizacijami v našem pokretu. Trud ni bil zaman. Naša Zveza prihaja polagoma v pokretu do mesta, ki je njej določeno. Nudila se ji bo vedno večja možnost uveljavljanja njenih ustvarjajočih sil. S tem pa bo od nas prevzeta popolna odgovornost za uspešno vršitev naloge, ki jo kot mladinska organizacija kmetskega pokreta imamo. Upam, da jo bomo častno rešili in dokazali svojo silo in svojo zrelost.

Borba za ta uspeh tvori nekako ozadje dela naše Zveze v preteklem letu. Poleg tega imamo pred sabo eno vzporedno akcijo, ki ima v bistvu soroden pomen. Težave, ki so se nam stavile na pot pri vsakem koraku, pri vsakem načrtu, so bile gmotnega značaja. Člani glavnega odbora se bodo dobro spominjali, da je bilo vprašanje denarnih sredstev na dnevnem redu vsake seje, vsakega sestanka. Po večmesečnem razmotrivanju smo sklenili, da

priredimo loterijo, ki naj nam donese potreben fond za naše delovanje v bodočem letu. Vpoštevajoč slabo denarno stanje našega članstva ne zahtevamo toliko, da bi srečke pokupili naši člani sami, pač pa želimo, da jih razprodajo. To ne bo težko; če se pošteno lotimo razpečavanja. Zalibog, da so se dosedaj cdzvala le nekatera društva, še manjši pa je bil odziv pristašev naše ideje izven naše organizacije.

Kljub dejstvu, da sta ravnokar navedeni akciji zahtevali zase izredno veliko truda, vendar nismo popolnoma opustili rednega tekočega dela. Poleg večjega števila gospodarskih in gospodinjskih tečajev, slednji so posebno dobro uspeli pri društvih v Veliki Loki, Boh. Bistrici, Zelimljah, Brezovici itd., ugodili smo po možnosti društvom s predavanji. Organizacija predavanj pa tvori vprašanje zase. Dasi gg. predavatelji ne zahtevajo navadno za svoj trud nobene nagrade, treba jim je vendar povrniti potne in prehranjevalne stroške, ki so v zvezi s predavanjem. Pravilno bi bilo, da bi te malenkostne stroške nosila posamezna društva sama. Ker so pa mnoga društva mlada odnosno nova, je le tem to breme že zelo občutno. Zato je dolžnost Zveze, da tem mladim društvom pomaga, kolikor pač more. Vsako društvo pa naj se potruži, da se bo čimprej osvobodilo te denarne zavisnosti in lahko samo poravnalo stroške svojih predavateljev. Kajti čim bolj razbremenimo Zvezo na eni strani, tem več nam bo lahko nudila na drugi strani.

Društva kmetjskih fantov in deklet, ki so včlanjena v Zvezi, delim v tri skupine: društva, ki marljivo in stalno delujejo, društva, ki delujejo manj marljivo in manj požrtvovalno z večjimi ali manjšimi presledki, in društva, ki delujejo brez posebnega veselja, kjer se je prvotno navdušenje poleglo (navadno z odhodom pravih društvenih voditeljev) in ki zato bolj životarijo, kakor živijo. V prvo skupino spada približno ena četrtnina vseh naših društev, v drugo skupino dobra polovica, in v tretjo skupino zopet četrtnina.

Zanimivo je sestavljati pregledno statistiko o vrsti dela v posameznih društvih. Pri nekaterih opažamo posebno vnemo za dramatične odseke, pri drugih do glasbenega življenja, tamburaških, godbenih in pevskih zborov. V splošnem pa sem pogrešal zanimanje za vzgojno in praktično gospodarsko delo, za uveljavljenje od strokovnjakov priporočenih sprememb v načinu obdelovanja polja, vnovčevanja pridelkov itd. Tudi nisem opazil posebnega zanimanja za proučitev socialne bede na deželi. Prepričan pa sem, da je temu vzrok samo neugodno gmotno stanje celokupne organizacije, ki ni mogla v dovoljni meri nuditi sistematično urejenega

gradiva. Nikakor pa se ne sme tega tolmačiti za načelno odklanjanje teh panog.

Opozoriti hočem tudi na nekaj, kar mi je posebno padlo v oči in kar mi ne ugaja. Društva premalo skrbijo za svoje članice. Razen — sicer zelo dobrih, vendar le več ali manj nepopolnih in enostranskih — gospodinjskih tečajev ne priredijo skoro ničesar, kar bi služilo izključno našim bodočim gospodinjam, ženam in materam. Krive pa so temu tudi naše tovarišice same, ker ne povedo svojih želj in ne stavijo svojih zahtev.

Ne morem si kaj, da ne bi se dotaknil tudi boleče rane, ki je zakrvavela na našem mladostnem telesu proti koncu preteklega leta in se celo stopnjevala. Je to za mlade ljudi bolan pojav: pomanjkanje navdušenja, borbenosti in požrtvovalnosti. Naš pokret mora predvsem odstraniti vso navlako, ki so jo na našem polju zaredili časi našemu kmetškemu ljudstvu sovražnih ljudi. Šele potem bomo mogli uspešno preorati ledino in jo spremeniti v bogatorodečo njivo. Vse to pa zahteva borbe, težkega, neustrašenega dela, požrtvovalnosti in navdušenja. In kdo naj to izvede, če ne ravno mladina? Hočemo li to zahtevati od starih, v boju že osivelih mož, preobloženih s skrbmi za ohranitev svojega imetja, za prehrano svoje družine? Ne, to je že po naravi naloga mladih, odločnih ljudi. Zato moramo biti borci v pravem pomenu besede, navdušeni, hitri, vztrajni in neustrašljivi. Nobena ovira nas ne sme motiti, nobeden še tako močan sovražnik oplasiti. Le s tako odločnostjo bo naše delo uspevalo.

Mnogo olajšano bi bilo naše delo, če bi ne bila večina naših društev drugo od drugega tako oddaljena in nekako osamljena. Zato je naloga vsakega društva, da poskrbi za ustanovitev novih društev v svoji sosesčini, z njimi složno deluje in se medsebojno podpira. Izposojevanje knjig in drugih pripomočkov (n. pr. kulis za razne igre itd.), obisk predavanj in prireditev — omenim za vzgled. Priporočal pa bi tudi prirejanje skupnih prireditev ob sodelovanju vseh društev v gotovem okolišu. Take prireditve bi bile popolnejše, nudile bi tako obiskovalcem kakor prirediteljem mnogo več dobrin že po svoji vsebini, kar je glavno. Za nje pa govori tudi tehnična stran. Sploh moramo poskrbeti, da ne bodo živela posamezna društva tako ločeno življenje sama zase.

Od podrobnosti navedemo tu le nekaj točk. Poleg ustanovitve večjega števila novih društev je za Zvezo zelo važno konstituiranje oblastnega tajništva za mariborsko oblast, s sedežem v Mariboru. S to ustanovitvijo je bil položen pravi temelj razvoju

naše organizacije na Štajerskem. Uspehe bomo lahko spoznali danes leto.

Glasilo — mesečnik Grudo — je skušalo uredništvo, v kolikor ni imelo vezanih rok, spraviti v sklad s krogom čitateljev, katerim je namenjeno. Oziralo se je na izražene želje svojih naročnikov ter opustilo vse tuje, težje razumljive spise in povesti. Kar se tiče strokovnega in organizacijskega dela, treba bo odločne spremembe v pravcu priobčevanja razprav, navodil in nasvetov, tičočih se predvsem naše organizacije in njenega dela. Križ je trenutno s pomanjkanjem tozadevnih sotrudnikov, čemur se bo moralo polagoma odpomoči. Vi pa morate pomagati k zboljšanju lista na dva načina: 1. da poveste, kaj Vam ugaja, kaj Vam ne ugaja in česa si še želite ter 2. da z nabiranjem naročnikov list tudi gmotno podpirate.

Ker je „Gruda“ mesečnik in zato za razne društvene objave (n. pr. prireditve) neprikladna, ker izhaja v prevelikih presledkih, nam je uredništvo „Kmetijskega lista“ dovolilo v svojem listu posebno rubriko: Mladinski vestnik. Društva naj se te ugodnosti v čimvečji meri poslužujejo. Podpirati pa moramo vsaj s propagando, z nabiranjem naročnikov itd. tudi druge, ne strogo naše publikacije, ki jih izdajata „Kmetijska Matica“ in „Kmetijska tiskovna zadruga“ v korist in napredek našega kmetijskega ljudstva.

Zveza društev kmetijskih fantov in deklet je članica Saveza jugoslovenske zemljoradničke omladine s sedežem v Beogradu. Zato spregovorim nekoliko besed tudi o tem.

Kakor mi sami, tako in v še večji meri se morajo boriti z raznimi ovirami naši bratje v ostalih pokrajinah naše države. Bratje Srbi so radi tega s svojo organizacijo močno zaostali, niso pa zgubili poguma in vztrajajo v težki borbi, pričakujoč popolnega uspeha. Zato je na pol mrtev tudi naš glavni Savez. Kljub temu je začel pred dobrim mesecem izdajati svoje glasilo: „Mlado selo“. Škoda, da je list pisan v cirilici in tako ogromni večini našega članstva nedostopen. Naša dolžnost je, da pomagamo pò svojih skromnih močeh beograjski centrali k uspešnejšemu delu. — Drugo vprašanje je z brati Hrvati. Oni pravih mladinskih organizacij še nimajo, imajo pa dobro organizirano politično kmetijsko stranko, ki organizira v zadnjem času posebno kulturno organizacijo hrvatskega kmetijskega naroda. Naša naloga je, da tudi tu poskrbimo za pravilno rešitev vprašanja skupnega sodelovanja vseh kmetijskih

Izobrazba žene na deželi! Zadovoljen bom, če se mi posreči s tem poročilom pokazati vrednost te ustanove za naše ženstvo in sodelovanja pri njej. Navesti hočem način, kako preskrbeti našemu podeželskemu ženstvu splošne in strokovne izobrazbe. Ženstvo je poklicano že po materinstvu, da ohrani naš rod zdrav, nraven in zaveden. Danes stopa žena v javno življenje. Žensko volilno pravico pozdravljamo. Simbolično priznanje, kaj ne! Ženstvo vedi: mi ne moremo brez vas, oziroma mimo vas. Treba, da korakamo skupno za skupnim ciljem! Tako treba, da vzklika danes moški svet. Ne mislim s tem, da pojdi ženstvo na ulico, v volilne boje, ne, marveč nazaj k družini, kjer je že od pamtiveka njegovo mesto, kjer moreš kot mati in vzorna gospodinja izvršiti največje delo in največ koristiti poedincu in skupnosti.

Francoska revolucija je bila pretresla Francijo in ves tedanji kulturni svet. Družine so bile nravno in — gospodarsko uničene. Kako odpomoči, kako omogočiti temeljito vzgojo po vseh družinah, so se vpraševali veliki možje. „Dajte nam boljših mater!“ je dejala duhovita gospa Campan Napoleonu. „V tem odgovoru tiči ves vzgojni načrt in sicer najboljši“ je odgovoril Napoleon in ustanovil zavod za vzgojo deklet.

Tudi danes, ko so po vojni naše rodbine razorane, kličemo: dajte nam boljših mater!

Res, da vladajo še razni, včasih si povsem nasprotujoči pojmi glede izobrazbe podeželskega ženstva. V marsičem si še nismo na jasnem. Priznati pa moramo, da je imelo podeželsko ženstvo do danes izredno malo prilike do nadaljne izobrazbe. V tem, upam, smo si edini. Sicer ne smem prezreti ustanov, ki so bile v letih pred vojno in so še deloma danes odprte podeželskemu ženstvu. Omenjam razne gospodinjske šole in gospodinjske tečaje, ki so jih vodile in jih še vodijo čast. šol. sestre, tako v Trnovem, Tomaju in drugod (na Primorskem). Dovoljujem si pa pripomniti sledeče: Te gospodinjske šole so odprte le posameznim, premožnejšim dekletom; ne morejo pa že po svojem omejenem delokrogu prinesiti uspehov k splošni in strokovni izobrazbi kmetskega ženstva.

In vendar nima ženstvo v nobenem drugem poklicu toliko različnih dolžnosti kot v poklicu kmetske gospodinje. Ni le žena in mati, ne vodi le gospodinjstva, ne nadzira le poslov, marveč mora še možu pomagati pri njegovem gospodarskem delu. Mnogo opravil v gospodarstvu je pod njenim nadzorstvom.

Udeleženske gospodinjskega tečaja v Vačah pri Litiji.

Žena podpira hiši tri vogle — in mož ne zmore s parom konj na dvorišče zvoziti, kolikor more žena v predpasniku z njega znositi — pravita pregovora.

Starši, ko so nameravali preskrbeti svojim hčeram „boljše“ izobrazbe, so jih poslali par let v kako deklisko šolo ali v penzjonat, kjer naj bi se naučile boljšim maniram in priučile raznim ročnostim, kakor: šivanja, vezanja, kuhanja itd. Obisk višjih dekliskih šol za par let je toliko, kot brez pravega pomena. Dekle pride v zavod brez potrebne predizobrazbe, ne more zdržema slediti pouku, zato si ne pridobi zaokroženega znanja, marveč ulovi tu pa tam nekaj, seveda le površno, ter se vrne zatem v domačo hišo z nezadostno, polovičarsko izobrazbo.

Obisk v penzjonatu ima za spoznanje večji uspeh. Kmečko dekle pride z namenom, da se v mestu kaj nauči. Večkrat je znamenovati pri teh dekletih prav čuden napredek (posebno v nekaterih ročnostih, tako šivanju, vezenju in podobnem). Poleg tega si pridobi dekle v omenjenih penzjonatih splošne omike, uglajenosti in samostojnega nastopa. Res pa je tudi, da so kmečka dekleta neizkušena in naivna, v mestnih družinah izpostavljena

nevarnostim, ki se jim pogostokrat težko ubranijo. Staršem pa večkrat zadostuje zavest, da je njihova gdč. hčerka „študirala“ v mestu. Ali se je tudi česa naučila, to je za kratkovidno mater postranska stvar.

V boljših mestnih penzjonatih preti kmečkim dekletom pogostokrat resna nevarnost, da se pozneje izneverijo domači grudi ter se odtujijo domačnosti, se ne počutijo več srečne pod domačim krovom, poročijo „gospoda“ in si žele v šumno mesto. Recimo pa, da se hčerka vrne iz mesta ter se oklene z vso ljubeznijo rojstne hiše in domače grude, vendar ne more biti materi resna opora pri delu in kdaj pozneje tudi ne samostojna gospodinja, ker se ni v šoli primernega naučila, kar bi jo usposobilo za gospodarske posle.

Največkrat ostanejo naša dekleta po končani ljudski šoli v domači hiši brez prave splošne in strokovne izobrazbe. Tu sicer pridno delajo ter so skrbni materi v veliko oporo in pomoč. Nauče se pa največkrat bore malo, ker mati sama nima zadostne izobrazbe. Presrečna je hči, kjer jo vodi vešča in skrbna materina roka. Če bi doma ostala dekleta imela priliko se dovoljno izobraziti, bi dejal z mirno vestjo: Te so si boljši del izvolile, ker se pozneje ne izneverijo domači hiši.

Zlagamo se v tem, da domača hišna izobrazba danes ne zadostuje. Položaj našega kmeta je dan za dnevom težji, boj za obstanek vedno hujši, zato pa čutimo, da je potrebno nuditi kmečkemu ženstvu več strokovne izobrazbe, ki naj ga usposobi za gospodinjska opravila. Tako bo zmoglo samostojno in umno voditi del skupnega gospodarstva in bo opora, možu pri njegovem težkem poslu.

Za tem ciljem teži v prvi vrsti gospodinjska nadaljevalna šola. A gre še dalje: ni ji dovolj, da vzgoji previdnih in večjih gospodinj, ki znajo zmerno varčevati in moža pri delu podpirati, marveč hočejo dobro vzgojenih, značajnih, нравno utrjenih družinskih mater, ki bodo solnce, ogrevajoče z žarki velike ljubezni in pridnosti vso hišo. Sreča in blagoslov družine je taka vzorna gospodinja.

V naslednjem predočiti načrt, kako bi dvignili naše kmečko ženstvo ter mu nudili ono splošno in strokovno izobrazbo, ki jo nujno potrebuje.

Idealna gospodinjska šola kot samostojna ustanova s praktičnim delom je še daleč. Uživimo se v tako šolo (idealno pravim): Dopoldne praktično delo, popoldne teoretski pouk in ročna dela.

Praktično delo obstoji: v predelavi mleka, kuhanju, pečenju, klanju, uporabi sadja, temeljitem spoznavanju perila, čiščenju stanovanja, pospravljanju v spalni sobi, serviranju itd. Posamezna dela izvršujejo dekleta pod vodstvom svojih učiteljšč. Kar se tiče kuhanja, omenjam pripravljane mesa, juhe, prikuh, pečenja, divjačine, perutnine, rib, močnatih jedi, kompota itd. Seveda bodi kuhinja domača, naša, preprosta, vendar okusna. Za razne prilike, tako praznike in slavnostne dneve, ko je tudi na preprosti kmečki mizi boljši kos in „velika žlica“ — treba vsekakor računati. Tudi kmečko dekle imej priliko, da se izuči pripravljati boljšo hrano! Šola pa mora predvsem računati s tem, kaj premore kmečka hiša; izogibati se vsakih večjih izdatkov ter nabavljati za denar samo najpotrebnejše.

Poleg predavanj in vzgojeslovja in splošne higijene imej dekle priliko slišati, kako se najboljše neguje in odgaja dete v prvem letu, da bo zrasel iz njega zdrav in veder človek. Dekle, spoznaj nevarnosti, ki prete dojenčku.

Tako podobno sem si pripravil gospodinjsko nadaljevalno šolo, žal, da le v — načrtu. To bi bila ona idealna šola, ki bi nudila našemu kmečkemu ženstvu vse, česar nujno potrebuje. Ali s temi šolami ne moremo računati v bližnji bodočnosti.

Kaj tedaj? Puško v koruzo in čakajmo boljših časov. Nikakor! — Treba nadomestila. Mi moramo nuditi naši ukaželjni mladini skromen nadomestek. Kako? V naslednjem naj predočim, kako sem si pomagal v svoji gospodinjski nadaljevalni šoli, katero sem si ustanovil lansko leto v Lokavcu.

Učni namen šole: Gospodinjska nadaljevalna šola ima namen, da se kmetijska dekleta po dovršeni ljudski šoli nadalje izobrazujejo in sicer v vseh tistih predmetih, ki so važni in potrebni za praktični poklic ženskega naraščaja. V ljudski šoli pridobljeno znanje naj bi se v tej gospod. nad. šoli spopolnilo in poglobilo, mladina pa naj bi se navdušila za nadaljevanje splošne strokovne izobrazbe.

Učna doba: Pouk je dvoleten in se vrši redno v zimskem času, t. j. od 1. novembra do konca aprila. Tedenski pouk 8 ur se je vršil redno ob dveh delavnikih (v Lokavcu ob pondeljkih in četrtekih zvečer od 6.—9. ure in ob nedeljah od 3.—5. ure pop.

Učni predmeti: A. I. tečaja: 1. vzgojeslovna načela; 2. gospodinjsko spisje; 3. gospodinjsko računstvo in knjigovodstvo; 4. kmetijsko gospodinjstvo: a) hišno gospodinjstvo na kmetih,

b) vrtnarstvo, c) cvetličarstvo (in eventuelno že v prvem tečaju najnavadnejši kuharski recepti); 5. zdravstvo; 6. slovstvo in 7. petje.

B. II. tečaja: Kmetijsko gospodinjstvo (nadaljevanje): a) hrana, kuhanje, pečenje, b) konserviranje sadja in povrtnine, c) mlekarstvo, č) obleka, perilo in ročna dela, d) živinoreja, prašičjereja, kozje- in kunčjereja ter perutninarstvo.

Opomba uredništva: Priobčili smo gorenji splošni del članka g. učitelja Paljka, ker je za razmere pri nas ravno tako važen, kakor za naš narod, ki živi onstran državnih mej v robstvu. K temu vprašanju se bomo še ponovno vrnili. Za danes hočemo tu samo omeniti, da posveča „Zveza društev kmetijskih fantov in deklet“ vzgoji in izobrazbi naših kmečkih deklet največjo pažnjo, kar dokazujejo številni gospodinjski tečaji in pa posamezna predavanja po naših krajih. Seveda je to šele začetek, ki trpi zelo na pomanjkanju gotovega sistema. Brez pardona pa moramo ugotoviti, da se naše učiteljstvo — z malenkostnimi častnimi izjemami — še od daleč ne udejstvuje pri izvenšolskem izobraževanju naše mladine, kar je brez vsakega dvoma njegova moralna dolžnost, temveč navadno vsako prošnjo naših društev za sodelovanje — bodisi s predavanji bodisi z vodstvom pevskih, dramatičnih in drugih odsekov — že vnaprej odklanja. A to ne samo pri naših kulturnih mladinskih organizacijah, marveč enako pri vseh ostalih! Za naše učiteljstvo velja v polni meri opozorilni klic: Caveant consules!

Dr. M. Malnerič:

O tehniki zborovanja.

Nekateri poudarjajo preglasno svoje „principe“ in svoje „svetovno naziranje“ v politiki, pri čemer pa pozabljajo na najnavadnejše zahteve v demokratičnem ustroju političnega življenja. Kot da bi bilo v politiki in v pravu vse res le sama, čista logika in doslednost pa samo izvajanje iz višjih „principov“.

Slavni pisatelj o demokraciji v Zedinjenih državah Severne Amerike, Aleksander Tocqville, pravi jako dobro: „Ako vidimo, da se kakšen narod odlikuje v tem, da si je čisto dosledno uredil zakone in ustavo, ne smemo takoj sklepati, da je dotični narod m o d e r, ampak, da je ta narod m l a d.“ — Velika politična svoboda zahteva veliko politično izobrazbo naroda. Ustava je tembolj komplicirana, čimbolj je demokratična: „čisti principi federalizma, centralizma, unitarizma — se tu omilijo in prepletejo.“

Kakor pa ni dovoljeno, gledati na politično življenje z zgolj dogmatičnimi načeli, — o potrebi krščanstva kot p r e d p o g o j a za ureditev javnega življenja nočemo niti najmanje dvomiti, če-

prav nismo mnenja, da bi bilo že protikrščansko, ako bi odklanjali duhovniške mandate v javnih skupščinah, — v enaki meri je vendar potrebno, da poznamo do kraja prvine političnega življenja; med nje pa spada tudi zborovalna tehnika, shodni „parlamentarizem.“

Politično globoko izobraženi narodi, kakor n. pr. Angleži, se posvetujejo o vseh važnejših javnih vprašanjih na javnih shodih. Javnega mnenja jim ne ustvarjajo samo novine, ampak predvsem tudi shodi, ki so „svobodna,“ narodu odprta politična šola.“

Shodi imajo ta namen, da se na njih razčisti mnenje o kakšni važnejši javni zadevi ter da se pokaže javnosti volja, prepričanje večje skupine državljanov. Zasebne zadeve, privatni interesi, ne spadajo torej na shod, razen ako in v kolikor so obenem javnega pomena. Nimajo pa shodi namena, izvršiti kakšno dejanje, ampak le: govoriti in sklepati. Kdor želi kaj trajnejšega, se mora poslužiti organov, ki imajo daljše življenje, kot pa je shod.

Shodi opravljajo torej duševno delo. Iz tega razloga je shod oboroženih ljudi samposebi, brez ozira na državne predpise, ki oboroženo zborovanje izrecno prepovedujejo, — nekaj bistvu shoda nasprotujočega. Nekateri pa mislijo, da je posebno državljanskokrepostno dejanje, shode nasilno motiti. V mirnih časih nam je potrebna državljanska hrabrost; vojaško hrabrost si prištedimo za vojno!

Da se shod vrši v redu, je potrebno priprave in pravilne razdelitve pravic in dolžnosti zborovalcev: sklicateljev, predsednika, predlagateljev, njihovih podpirateljev, debaterjev, vsakega posameznega udeleženca in shoda kot celote. Tu ne nameravam pojasniti vseh tozadevnih zakonitih predpisov, ampak le pravila, ki nam jih kaže potreba sama.

Sklicatelji morajo shod pripraviti, organizirati. Že v vabilu na shod morajo povedati, v kakšen namen da se shod sestane, kaj se bo na njem pretresalo in sklepalo. Treba je določiti predlagatelje, njihove podpiratelje. Dostikrat je morda potrebno, določiti že v naprej predsednika ali pa vsaj predlagatelja, ki bo na shodu predlagal, kdo da naj se izvoli za predsednika; tudi je pametno, da se določi še enega udeleženca, ki bo podpiral prvega predlagatelja, da se dotičnega izvoli za predsednika, katerega bo prvi predlagatelj predlagal.

Shod je treba sklicati baš v posamezen namen; ni torej pravi shod, ako si kdo „izposodi“ vsled kakšnega družega povoda, n. pr.

radi sejma, proščenja (žeganja) i. t. d. slučajno zbrane ljudi, da mu manifestirajo za njegovo prepričanje.

Eden izmed sklicateljev otvarja shod; eden izmed njih ga navadno tudi zaključuje (ako ga ni zaključil že predsednik) in sicer tako, da se zahvali predsedniku za vodstvo zborovanja, potem ko je predsednik že podpisal zapisnik in sklepe.

P r e d s e d n i k shoda vrši javno službo. Zato mora biti nepristranski, odločen, bistroumen, značajan, sposoben in izkušen. Ko je izvoljen za predsednika, ga spremita dotični, ki ga je za predsednika predlagal in oni, ki je ta predlog podpiral, na predsedniško mesto. Predsednik si imenuje zapisnikarja in pojasni na kratko, a točno namen shoda, predmet debat in dnevnega reda. Na razna vprašanja mora znati predsednik dati kratek in jasen odgovor; predsednik otvarja, vodi in zaključuje debato, prečita vprašanja s predlogi, predno jih da na glasovanje, vodi glasovanje in čuva zborovalno disciplino. Izvajanja posameznih govornikov mora predsednik na kratko ponoviti, vsakega, ki bi se oddaljil od predmeta, kateri je na dnevnem redu, p o z v a t i k s t v a r i, vsakega pa, ki bi motil zborovanje, postal nespodoben ali celo dejanski, pa mora predsednik pozvati k r e d u; na predlog se takšnega udeleženca lahko od zborovanja izključi. Če so navzoči pristaši različnih strank, naj da predsednik raznim strankam priliko, da izjavijo svoje mnenje. Saj je glavni namen shoda baš odkrita vsestranska beseda. Predsednik odločuje, kdo da naj govori, ako se jih več obenem oglasi k besedi. V ta namen zadostuje, da dotičnemu namigne z glavo. Sicer pa naj si da predsednik zapisati vse po redu, kakor so se priglasili. Ako mu se zborovalci ne dajo voditi, naj se predsednik z a h v a l i za predsedniško mesto. Če bi pa zborovalci hoteli storiti celo kaj kaznivega, mora predsednik v smislu državnih predpisov shod razpustiti in vsakdo se mora temu ukrepu pokoriti in zborovališče z a p u s t i t i.

Ako bi pa p r e d s e d n i k prekoratil svoj delokrog in dnevni program, naj z b o r o v a l c i z a p u s t e zborovanje.

Ko je dnevni red izčrpan, podpiše predsednik zapisnik in s k l e p e, da tako nekako na slovesen način zaključi zborovanje.

Tako je tedaj razvidno, da vrši predsednik shoda res j a v n o s l u ž b o.

P r e d l a g a t e l j stavi predlog(e) in poziva s tem dotični javni organ, na katerega se shod obrača, da razvije svojo delavnost baš v zaželjeni smeri. Predlagatelj mora vse razloge povedati že

pri prvem govoru; ko dobi zopet besedo po ugovorih in popravkih, jih sme zavračati, ne sme pa navajati novih razlogov; zato je imel prej časa; predsednik mu mora novo utemeljevanje zabraniti.

Podpiratelj (seconder) podpira predlog predlagatelja in navajo lahko nove razloge.

Vsak udeleženec ima pravico debate, diskusije, pretresa ali posvetovanja, ugovora in popravka ter potrebnih vprašanj in glasovanja, vse to v okviru dnevnega reda. Medklici so dovoljeni le v toliko, v kolikor ne motijo zborovanja. Dvogovori niso dovoljeni, a to ne samo v tem smislu, da bi dva govorila obenem, ampak tudi v smislu javnega pogovora dveh udeležencev, oziroma predlagatelja in kakšnega udeleženca. Ugovor pobija stavljeni predlog iz svojih razlogov; kdor je proti predlogu, ta zanj ne bo glasoval; v svrhu preizkušnje (kontrolne) pa da predsednik lahko glasovati tudi „proti“. — Dodatni predlog, ki ga smatramo lahko tudi za popravek (amandman), izpolnjuje predlog. Popravki so lahko stvarni, ali pa formalni, t. j. glede postopanja samega, n. pr. ako bi se ne dal kak predlog pravilno na glasovanje. Popravki glede dejstev, ki so se drugače izvršila, kot pa trdi govornik, dovoljeni so brez odloga, torej tudi lahko kot medklici. Sicer pa se mora popravek vedno glasiti trdilo, da torej ne zanikuje, ampak zatrjuje (zahteva). S spretno stavljenim popravkom porušiš lahko predlog sam. Tudi takozvane „izpreminjevalne predloge“ smatramo lahko za popravek.

Po ugovorih in popravkih dobi zopet besedo predlagatelj, da se o njih izjavi, a brez novega utemeljevanja.

Na shodih je treba govoriti stoje.

Po prečitaniu predlogov (vprašanj), da predsednik predloge in popravke na glasovanje, ki se vrši navadno z dviganjem rok. Kot posebnost je omeniti takozvani „jarečji skok“, (skok koštruna“), to je oni način glasovanje, po katerem zapuste v svrhu kontrole vsi zborovalci dvorano, pa potem zopet pridejo noter in sicer pri enih vratih oni, ki so „za“, pri drugih oni, ki so „proti“. Ako ni sklenjeno kaj drugega, sklepa se z absolutno večino; na velikih shodih tudi „per acclamationem“, z odobravanjem (s ploskanjem i. sl.).

Tako nastanejo sklepi, resolucije, katere izražajo samo želje in naziranja, adrese, ki izjavljajo priznanje, odobravanje, grajo, pritožbo na javne organe, peticije, ki vsebujejo neposredne zahteve na javne organe in skupščine.

Udeležba pri shodu je prostovoljna: nihče ni po zakonu prisiljen, iti na shod, vsak ga prostovoljno nadaljuje ali pa zapusti. Zborovalna svoboda je sicer „temeljno“ pravo, javna osebna pravica, a ne dolžnost. Tudi ni nihče dolžan, da ohrani prepričanje, za katero je na shodu glasoval. Nihče ni vezan na shodove sklepe, resolucije. — Ako se dogodi na shodu kakšno kaznivo dejanje, odgovarja zanj po pravilnem mnenju oni sam, ki ga je zagrešil, ker bi vedlo drugačno naziranje o dotični odgovornosti do nevzdržljivih posledic in do onemogočenja zborovalne svobode.

Ni torej pravi shod, ako govori na njem samo eden, ako jih govori samo nekaj ter se nič ne sklepa, nič ne posvetuje; je to govor, predavanje, kjer dotični druge samo poučuje, za se pridobiva, torej — le agitacija. S tega stališča presojava lahko tudi ljudske in narodne „tabore“, „mladinske shode“ i. sl. prireditve, ki imajo bolj namen, zanesti med ljudi „ideje“, — kot pa jih od ljudi izvedeti; prava zborovanja pa so izraz javnega mnenja in so kot „javna posvetovanja“ — organ „svobodne uprave“ v državi.

K „svobodni upravi“ spada tudi društveno in samoupravno življenje s sličnim „parlamentarizmom“ („poslovniki“); „društvo“ v pravem smislu besede pa počiva na svobodnem članstvu in na enakosti članov; komandirani „naraščaj“ pa ni — svobodno članstvo; enakost članov zahteva — „samovzgojo v društvu potom medsebojnih osebnih stikov in vezi, „samoizrazbo“ (ne „šolovanje“ v „nedeljski šoli“) in „samopomoč“; niso torej društva: šole, zavodi, in družbe, akopprav bi si nadevale društveno ime. Seveda se „svobodna uprava“ ne zлага po svoji tehniki, taktiki in metodah z — „metodo vúdri — civila — politike“!

Opreznost zahteva od vseh, ki govore na shodih, jasno izražanje, da se vnaprej skali veselje onim, ki bi jih mikalo iz nejasnih izjav kovati orožje za svoje sikofanstvo. Enako je treba seveda tudi paziti na vse zakonite predpise.

K. Kraepelin-S. Brodar:

Po gozdu in polju.

(Dalje.)

Stanko: Zakaj neki se ta ličinka še ni zabubila?

Dr. Erjavec: Gosenicam podobne ličinke listnih os imajo pač tako navado. Več mesecev leže skoro nespremenjene v zapredkih in se zabubijo šele zadnje tedne, predno izlete. — Tako, zdaj smo tu. Vidite, vsa ta debela je podrl vihar, še sedaj leži vse navzkrižem.

— Stanko, le urno z dletom na dan. Odkruši nekaj lubja s teh starih korenin.

Stanko: Kar te debele se bom lotil. — Saj gre rado! — Hej, čudno je tu spodaj! Sama črvojedina!

Dr. Erjavec: Potem le previdno! — Dovolj bo! — Sedaj vidite uničevalno delo borovega rilčkarja na lastne oči! Sami široki, vzporadni rovi ličink po vsem površju korenine. Kot bi bili umetno izrezljani! Tu na koncu hodnikov pa so globlje v belino pogreznjena zimska bivališča. Odstranimo nekaj črvojedine, da ugledamo ličinke.

Branko: Jih že vidim. Vse brez nog, z debelo rumeno glavo. — Menda se vse ličinke rilčkarjev spozna po tem?

Dr. Erjavec: Imaš prav, samo pozabiti nikar, da so tudi ličinke lubadarjev in roginov brez noge. — Takoj tam zraven, kako velikansko mravljišče! A popolnoma prazno in mrtvo, nobene mravlje ni videti na njem.

Dr. Erjavec: Pomaknile so se globlje v zemljo in še spe zimsko spanje.

Stanko: Kaj neki pomeni ta globoka luknja tu ob strani?

Dr. Erjavec: Luknja? Hm, zabavno. Si je pa že zelena žolna⁷² pozelela mravelj. Prav dobro namreč ve, da so globoko v zemlji imenitne slaščice; zato se pozimi pošteno potruji, da se prikoplje do njih.

Janko, ki je med tem še zmerom dolbel: Uj, oče! Par strašnih živalic je šinilo tu izza lubja!

Dr. Erjavec: Kaj bi le bilo tako strahovitega?

Janko: So se že poskrile. Dolge, popolnoma ploščate živali so bile, rjavkaste barve, z mnogimi nogami; zvijale so se sem in tja in silno urno stekle! Ej, tu je zopet ena!

Branko: Te bi moral pravzaprav že poznati, Janko. Navadne strige⁷³ so, ki jih prištevamo k stonogom. Tudi meni se gabijo, ali bati se jih menda ni treba.

Dr. Erjavec: Prav nič, Janko. Lahko jih primeš z roko in deneš v steklenico. Bolj opasno bi seveda bilo, če bi se nahajali kje v tropičnih pokrajinah, kjer žive velike, celo ped dolge strige. Teh se je treba dobro čuvati. Kadar sem jih lovil, se me je lotil vedno nekakšen nemir, ki se ga nisem prej iznebil, dokler ni bila striga na varnem v moji stekleni zbiralnici. Silno so okretne; komaj

⁷² *Gecinus viridis.*

⁷³ *Lithobius forficatus.*

se zaveš, že se izmuznejo kakor jegulje iz kleščic in te vgriznejo v prst s svojimi velikimi strupenimi čeljustmi.

Stanko: Ali uvrščamo med stonoge tudi tiste dolge, tenke in rumene,⁷⁴ ki jih vidimo večkrat v prsti doma na vrtu in o katerih si nam pravil, da nekatere svetijo?

Dr. Erjavec: Tudi. Saj delimo zadnje čase stonoge na celo vrsto družin, ki se med seboj precej razlikujejo. Prejšnje čase se zanstveniki niso toliko zanimali zanje. Rad bi vam pokazal še nekatere druge, prave stonoge, n. pr. železno kačico,⁷⁵ ki se zvije kakor pero od ure. Druge manjše vrste se zopet okobalijo, da dobe popolnoma obliko fižola.⁷⁶ Toda iti bi morali tja na ono stran v mešani gozd. A danes ne moremo več, ker je že prepozno. Mati bi nas čakala z obedom in bi bila v skrbeh.

Peti izprehod.

Branko: Kako krasno je danes! Pomlad se vrača. Glej, oče, vetrnice imajo že popke, in tu že kuka iz zemlje prvenec.

Stanko: Pri studentu v gozdu najdemo gotovo že kaj vraničnika?⁷⁷

Dr. Erjavec: Najbrž, Stanko. Ali radi njega ne gremo danes tjakaj. Upam namreč, da zasledimo tam kaj boljšega plena.

Janko: Ali misliš na kako žival?

Dr. Erjavec: Ne, Janko; bila je le prispodoba. V mislih imam rastlino, o kateri pač trdijo, da lovi žuželke kakor žival ter jih použije.

Branko: Takih rastlin poznam že precej, učili smo se o njih v šoli.

Dr. Erjavec: Upam, da bomo našli marsikatero tudi v naravi; naši poletni izprehodi bodo nudili dovolj prilike.

Stanko: Vem, da misliš zdajle na rosiko —, prav dobro poznam kraj, kjer raste v močvirju. Ali ima rastlina, ki nam jo hočeš pokazati, tudi take lepljive kapljice kakor ta, da z njimi lovi mrčes?

Dr. Erjavec: Ne, Stanko. Prečudno rastlino imam v mislih, učenjaki celo mislijo, da sploh ni žužkojeda.

Branko: Vsaj povej nam, kakšna je ta rastlina; opiši nam jo! Suho listje tu naokrog je še vse mrtvo in prazno.

⁷⁴ Geophilus.

⁷⁵ Iulus.

⁷⁶ Glomeris.

⁷⁷ Chrysosplenium alternifolium.

Dr. Erjavec: Rajši ne izdam ničesar. Kdor bo prvi ugledal nekaj prav čednega in nepričakovanega, kar je komaj pogledalo izpod listja, bo zadel na pravo. Le dobro odpirajte oči!

Stanko, ki je bil stekel naprej: Urá! Zdi se mi, da jo imam. Cela naselbina jih je tamle ob jelši! Mesnato rdečkaste so z enostranskimi cveti, ki se pa menda še niso odprli.

Dr. Erjavec: Dobro, Stanko! Prav lepe si našel. Poskusite sedaj eno izmed njih izgrebsti prav do konca korenine.

Stanko: Izlahka bo šlo, saj je prst mehka in rahla. Branko, posodi mi, prosim, lopatico. Glej, globlje v zemlji je steblo belo kot slonokoščevina in pokrito z debelimi, mesnatimi luskami.

Dr. Erjavec: Zato pravimo tej rastlini lusnec.⁷⁸

Stanko: Oj, sedaj bo pa težje, zadel sem na drevesne korenine.

Dr. Erjavec: Vnaprej bi ti bil lahko prorokoval, da bo tako. Sedaj le varno delaj, da ne odlomiš stebela. Drevesne korenine moraš prerezati z nožem.

Stanko: Tako, — vendar! Imam jo! Mislim, da se mi je posrečilo. Ni šlo tako lahko, kakor sem si predstavljal. Ali, kaj neki je tole? Spodnji konec je debel kakor kaka čebula, in iz nje izvirajo korenine. —

Dr. Erjavec: Ki si jih žal potrgal! Toda nič zato, z navadno lopatico je nemogoče priti do cilja. Splaknimo v potoku, kar smo dobili; nekaj bomo že videli.

Branko: Ta je prav gotovo pristna zajedalka, kajne?

Dr. Erjavec: Misliš? Čegava neki?

Branko: Tega ne vem. Ali rastlina, ki ni niti trohice zelena, se vendar ne more prehraniti sama! Vsebovati bi morala listno zelenilo ali klorofil, kakor si nam razlagal zadnjič, ko smo govorili o lišajih.

Dr. Erjavec: Že vidim, da si trden in te ne morem na lepem ugnati v kozji rog. Da, ta rastlina je zajedalka, in se naseli radi tega rada na koreninah jelševja ali leščevja. Na teje rastlini tega žal ne vidimo razločno. Iz odebelelega spodnjega dela izvirajo številne, dolge korenine, ki prodro globoko v ilovnato dno in mrežasto prepredejo drevesne korenine. S posebnimi priseskom podobnimi izrastki si izsrkavajo hrano iz drevesnih korenin. — Na teje rastlini je ostala nepoškodovana samo ena manjša koreninica, a kljub temu lahko prav dobro opazujemo, kako se ovije in prisesa.

(Dalje prih.)

⁷⁸ *Lathraea squamaria.*

RAZGLEDI

Organizacija.

Redni letni občni zbor Zveze društev kmet-skih fantov in deklet se je vršil v nedeljo, dne 30. maja t. l. v salonu restavracije „pri Levu“ v Ljubljani. Kljub temu, da ministrstvo za promet ni dovolilo udeležencem polovične vožnje, je bila udeležba najoddaljenejših društev precej lepa, do-čim se nekatera bližnja društva ali sploh niso udeležila zborovanja ali pa poslala samo po enega delegata. Treba bo poskrbeti, da se taka nepo-žrtvovalnost v bodoče ne bo več ponavljala. —

Občni zbor je otvoril in vodil Zvezin predsednik tov. Blaž. Zborovalec je pozdravil v imenu g. ministra Ivana Pučja in v imenu načelstva Slov. Kmet. Stranke g. dr. Marušič, povdarja-joč, da polagajo tudi starejši politični in gospodarski borci našega kmečkega ljudstva največjo važnost na vzgojno in kulturno izobraževalno delo naše mla-dinske organizacije. Označil je na kratko smer našega stremljenja, izrazil svojo zadovoljnost nad uspehi, ki smo jih do-segli, ter pozval navzoče, naj v tem pravcu z enakim veseljem nadaljujejo. — Glavni Savez Jugoslovanske Zemljoradniške Omladine je zastopal g. nar. poslanik Joca Jovanovič. V svo-jem govoru nam je podal sliko težkega stališča, ki ga ima bratska organizacija v srbskih pokrajinah naše države. Toda ona se zaveda svoje vzvišene naloge. Zato se nahajajo vsi omladinci med prostim narodom na deželi, da ga učé in bodré v težki krizi, v kateri se nahaja srbski kmet. Dalje je povdarjal, da nas — omladince — ne sme pri skupnem delu ovirati morebitna različna taktika naših kmečkih strank, kajti v politiki je često treba tudi tega. Mi pa moramo ostati čuvarji čiste ideje, čistega, ne-

emadeževanega programa! — V odgo-voru je povdaril tov. predsednik, da je vez, ki nas veže z bratsko kmet-sko mladino srbsko, nerazdružljiva, kar se bo brezdvomno uveljavilo v najtežjih trenutkih, ki bodo gotovo nastopili. — Po poročilih predsednika, glavnega tajnika, oblastnega tajnika mariborskega in nad-zorstva, so podali kratka poročila dele-gati posameznih društev, iz katerih je bilo kljub težkim okoliščinam, v katerih so se mnoga društva nahajala, razvidno prav uspešno delovanje naših mladih delavcev in delavk. S to točko se bomo še enkrat obširnejše bavili v „Grudi“. Razvila se je nato zelo živahna debata o skupnem delu kmet-ske mladine v celi državi, o njeni organizaciji, medsebojnem razmerju posameznih delov kakor tudi o razmerju med našo mladinsko organiza-cijo in ostalimi organizacijami v kmet-skem pokretu. Pokazalo se je, da bomo morali vbodoče posvečati tem vpraša-njem mnogo več pozornosti in dela. Ravno „Grudi“ bo pripadla častna na-loga, da bo morala k rešitvi teh vpra-šanj dokaj pripomoči. — Vršile so se nato volitve funkcionarjev, stavili so se nekateri predlogi, o katerih bomo drugič obširnejše razpravljali, odposlala se je

udanostna brzozjavka g. ministru za kmetijstvo in vode, nakar je bil občni zbor po nad 3 urnem delu zaključen. — Upajmo, da bo prihodnje leto naše število potrojilo in naše uspehe podsetorilo!

Seja glavnega odbora „Zveze društev kmetiskih fantov in deklet“ se vrši v nedeljo, dne 25. julija t. l. ob 10. uri dopoldne v prostorih „Ekonom“ v Ljubljani, Kolodvorska ulica 7. Na sejo so vabljeni tudi voditelji in delavci vseh onih društev, ki nimajo v glavnem odboru svojih članov.

Vse one, ki so prejeli srečke naše loterije v razprodajo, tem potom vljudno prosimo, da nam sporočijo, koliko srečk so razprodali in koliko jih še lahko pošljemo. Obenem prosimo, da nam čimprej odpošljejo denar za razprodane srečke in sicer po položnicah, ki so jih dobili svoječasno s srečkami. Vse pristaje kmečke misli pa opozarjamo na njihovo dolžnost in jih prosimo, da nam čimprej javijo svoj naslov in število srečk, ki naj jih jim dopošljemo. Čas beži, treba bo požrtvovalnega dela, sicer bo uspeh izostal.

Po svetu.

Sedmi mednarodni mlekarški kongres v Parizu. „Mednarodno mlekarstvo udruženje“ v Bruslju je skupno z „Društvom za pospeševanje mlekarke industrije v Franciji“ priredilo meseca maja v Parizu sedmi redni mednarodni mlekarški kongres, ki je trajal tri dni. Slavnostna otvoritev se je vršila 16. maja ob navzočnosti delegatov iz 21 držav, zastopnika kmetijskega ministra, gen. inspektorja Bucha in približno 400 udeležencev. Predsedoval je kongresu Pavel Mercier, poslanec in predsednik osrednje zveze zadružnih mlekaren v Charentes a Poitou na Francoskem. Kongres je obravnaval troje vprašanj: Prvo se je tikalo mleka in sicer njegove proizvodnje, tehnologije, higijene, kemije in bakteriologije, zakonov, izobraževanja, zadrug, dovažanja, trgovine, statistike carin itd. Drugo vprašanje je bilo: Zaščita znakov in označevanje izvoza sira; in tretje: Ustanovitev mednarodnega mlekarškega centra v Bruslju. — Istočasno je bila prirejena v Parizu na prostoru pomladanskega velesejma mlekarstva razstava.

Zveza belgijskih kmetov je praznovala 24. maja t. l. svoj 35-letni jubilej, ki bi se moral praznovati že lani, a je bila proslava odložena vsled smrti pred-

sednika zveze. Jubilej je bil veličastna kmetijska manifestacija, katere se je udeležilo v sprevedu nad 50.000 članov in približno 230 godbenih zborov. Slavnosti so prisostvovali poleg članov belgijske vlade tudi odlični zastopniki kmetijskih organizacij iz Francije, Italije, Madžarske, Švice, Španske itd. Na zboru je bilo razdeljeno poročilo o doseganju delovanju Zveze, naglašen je bil veliki pomen kmetijstva za Belgijo in označene nove smernice za bodoče delovanje.

(Po Vestniku Č. A. Z.)

Kongres poljske kmetске mladine. V dnevih 27. in 28. junija se je vršil v Varšavi, glavnem mestu republike Poljske, kongres „Osrednje zveze kmetске mladine“ poljske, s katero deluje tudi naša Zveza skupno v „Zvezi slovanske kmetске mladine“. Podrobnega poročila o poteku kongresa samega še nismo prejeli. Da pa bodo naši čitatelji vsaj nekoliko poznali organizacijo poljske mladine, prinašamo sledeče podatke: Pred dobrim letom, ob času lanskega kongresa, štela je osrednja zveza 1023 krajevnih organizacij z 36.712 člani. Po poročilih zadnjega časa pa vemo, da se je število krajevnih organizacij v tem letu pomnožilo za približno 300 novih krajevnih organizacij. Glavno glasilo organizacije je list „Slew“

(Setev). Malopolska zveza izdaja list „Mladá Polska“. — Osrednja zveza izdaja za voditelje, odbornike in druge delavce v organizacijah posebno „Knjižnico vaše mladine“. Značilno je za poljsko bratsko organizacijo, da jo vodijo starejši borci, ki so prekoračili tudi že 30 leto. Ne moremo reči, da bi to stvari škodilo, temveč ravno nasprotno, s svojo dolgoletno prakso in izkušenostjo dosegajo za organizacijo doma kakor tudi v zunanem

svetu pomembne uspehe. In še nekaj lahko opazimo pri bratih Poljaki. Dasi je poljski kmet organiziran v treh kmetijskih strankah, ki se medsebojno često ostro pobijajo, je združena vsa poljska kmetijska mladina v eni zvezi, kjer složno deluje za gospodarski napredek in boljšo bodočnost svojega naroda. To naj bo tudi za nas Slovence in Jugoslovane primer, ki ga moramo posnemati.

Prosveta.

Novе knjige.

Gustav le Rouge: Misterija. Roman. Knjižnica „Jutra“ v Ljubljani. Strani 177. Zelo napet roman, priporočljiv zelo za one, ki ljubijo razburljivo čtivo, obravnavajoče dejanja iz življenja raznih ameriških bogatašev, zločincev, revolucionarjev itd. Jedro romana tiči v borbi dveh ljudi, poštenega moža silne volje, kateremu so zastupili ljubljeno ženo, na eni strani in Misterije, prave zločinke in posebljene ljubosumnosti in strasti na drugi strani.

Marija Kmetova: Večerna pisma. 12. zvezek knjižnice „Prosveti in zabavi“. Cena broširani knjigi Din 16, vezani v celo platno Din 24, poština Din 1.25 več.

Manica Komanova: Pod mečem. Komisija založba Zvezne knjigarne v Ljubljani. 12 črtic, 12 zgodbic iz življenja minule svetovne vojne, v preprostem, vendar lepem jeziku. Brez dvoma bo tvorila mala knjižica priljubljeno čtivo predvsem onim, ki so se sami udeležili strašne vojne, čitali jo pa bodo radi tudi vsi drugi: saj skoro ni pri nas človeka, ki bi vsaj posredno ne bil prizadet od vojnih grozot. Vsem tem bo knjiga „Pod mečem“ obujala spomine na prestano trpljenje. Zato toplo priporočamo.

„Mladina“, edina kulturnobojna slovenska revija, je z julijskim zvezkom (8.—10. št.) zaključila svoj drugi letnik. Nimamo namena izreči na tem mestu podrobno kritiko o „Mladini“, ugotoviti hočemo le suho dejstvo: Vsa preziranja in omalovaževanja dela naših najmlajših kulturnih delavcev od strani onih, ki mislijo, da imajo patent za „proizvajanje“ slovenske kulture, kakor tudi onih, ki mislijo, da morajo v kaš zatrei delo vseh, ki ne trobijo v njih strankarski rog, so ostala brezuspešna. „Mladina“ je tekom drugega letnika vsestransko napredovala. Mislimo, da ima danes dostop v vse resne slovenske družbe in da ji vsi priznavajo njeno vrednost. Da, celo oni, ki v svojih „najboljših“ slovenskih dnevnikih nočejo niti proti plačilu omeniti, da „Mladina“ izhaja. Nič zato! Slovenske kulture s tem ne bodo niti poboljšali niti poslabšali, še manj pa spravili s sveta, ti mogočni rodoljubi iz doline šentflorjanske! — Skupini okrog „Mladine“ želimo še obilo napredka in vztrajnosti, „Mladino“ samo pa vsem najtoplejše priporočamo.

P. n. založništva vljudno opozarjamo, da morajo vse publikacije, o katerih žele, da jih omenimo v našem listu, pošiljati neposredno uredništvu na naslov: Škofja ul. 8, pritličje, levo.

ŠALA IN ZABAVA

1.

da							sa
	kmet	iz	ne	je	so	mo	
	be	zi	več	sla	ti	bov	
	ot	gro	kar	la	ska	so	
	la	skih	do	nih	mov	iz	
	nas	ba	vse	šli	kmet	mož	
po							ma

Iz navedenih zlogov sestavi kitico neke Gregorčičeve pesmi.

2.

**a - no - na - nal - ni
po - roč - si - rav - li.**

Vprašanje, stavljeno vsem našim naročnikom.

Za pravilno rešitev ugank razpisujemo troje književnih daril. Rešitve je poslati na uredništvo najkasneje do 10. avgusta t. l.

Uganke v 4. številki letošnjega letnika so poleg onih, ki smo jih navedli v 5. številki, pravilno rešili še mnogi drugi, ki pa so poslali svojo rešitev mesto uredništvu — upravi ali Zvezi društev kmetjskih fantov in deklet. Uredništvo je sicer te rešitve prejelo, seveda z veliko zamudo, vsled česar jih ni moglo objaviti v zadnji številki. Rešitve so poslali sledeči:

Vlado Zabavnik, Maribor; Leder Mirko, Ljubljana; Fr. Štupar, Ljubljana; Anton Kosi, Maribor; Maksima Engel-

man, Šmartno; Minka Kovačič, Ljubljana; Slavko Župevc, Kapele; Kolarič Miran, Pesnica; Josip Doljšak, Sv. Jurij pod Kumom; Miloš Jelenko, Guštanj; Herman Peterlin, Škocjan; Peternef Emil, Kočevje.

Da se v bodoče izognejo sličnim nerednostim in vsem iz njih izviračim posledicam, opozarjamo svoje čitatele, da vse stvari, tičeče se uredništva, torej tudi rešitve ugank, morajo vedno nasloviti samo na uredništvo, ki se nahaja v Škofji ulici 8, prtljiče.

„Brezalkoholna Produkcija“, Ljubljana, Poljanski nasip 10./42
pošlje vsakemu naročniku „Grude“ zanimiv cenik brezplačno.
Zahtevajte ga takoj; ne bo Vam žal!

Najboljše šivalne stroje

ima v zalogi edino le

Josip Petelinc, Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika za vodo

znamke **Gritzner in Adler** za obrt, rodbino
in industrijo. **Večletna garancija, Ugodni
plačilni pogoji.** Istotam kupite najceneje
galanterijo, potrebščine za čevljarje, krojače,
šivilje. **Cepilne nože, škarje za obrezov. trt.**
Kravate, žepne robce, palice, nahrbtnike.

Na veliko.

Na malo.

Ne pomaga nič!

Prepričajte se!

Kar je res, je pa le res,

da se kupi najboljše trpežno blago za moške in ženske obleke le
v domači znani trgovini pri

„**Češniku**“ **LJUBLJANA,**
Lingarjeva ulica
Največja izbira svilenih rut in šerp.

Združene opekarne d. d.

Najtrpež-
nejše
strešno
kritje!

Ljubljana, Miklošičeva cesta 12

preje

Vidic-Knez tovarne
na Viču in Brdu.

nudijo v poljubni množini — takoj dobavno
— najboljše preizkušene modele strešnikov
z eno ali dvema zareza kakor tudi bo-
brovcev (biber) in zidne opeke. — Na željo
se pošlje takoj popis in ponudba!

Priporočamo vsem rodbinam

Kolinsko cikorijo

izvrsten pridatek za kavo

Kmetški hranilni in posojilni dom

reg. zadruga z neom. zav.

Ljubljana, Tavčarjeva (Sodna) ul. št. 1, pritličje.

Vloge na knjižice in tekoči račun po najugodnejšem obrestovanju. Posojila na vknjižbo, proti poroštvu in zastavi premičnin in vrednostnih papirjev. Krediti v tek. računu. Ček. promet. Nakazila. Inkaso. Eskont menic.

Poslovne ure zavoda: Vsak delavnik od 8. do pol 1. dop. in od 3. do pol 5. popoldne.

Račun pošt. hr. št. 14257. - Brz.: „Kmetiskidom“.

Najnižje cene ter velika zaloga dež. pridelkov, krmil. Špec. blaga kakor: sladkor v sipi in v kockah, petrolej, kava, olje, riž ter razne vrste mila za pranje in ostale v to stroko spadajoče predmete.

EKONOM
Ostrednja gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica šte. 7

Velika zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne strešne opeke in najboljšega splitskega portland cementa „SALONA“ (Tour).

